
VE RI
TAS

· J. S. MACHAR ·

GOLGATHA

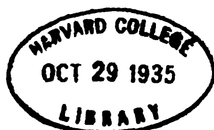

J. S. MACHAR:

GOLGATHA

(1896—1900)

V PRAZE
NÁKLADEM F. ŠIMÁČKA
1901

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze.

Bůh — náboženství — kněží, vlast — vlastenectví — vlastenci — nekonstruoval jsem sice z těchto pojmů přítomnou knihu, ale ex post vidím, že ta konstrukce v ní jest. Jiné básně, v tom čase psané, jsou přidány jako ornamentální výplň.

ORNAMENTY

I

KARIKATURY.

MALÍŘI FR. KUPKOVI V PAŘÍŽI.

I.

KARIKATURA MOUDROSTI ŽIVOTA.

Synu můj, hleď v úctě míti
prvou z vážných těžkých rad:
kdo chce poznat cenu žití,
musí moudře užívat.

V útrobách ti žízeň plála,
hlad ti strojil hody zlé,
dojemně ti přikrývala
zima tělo vychrtlé —

Přijde Štěstí, lehké dítě,
na klín si ti usedne,
pohladí tě, políbí tě,
jizbou tvou se rozhledne,

na stůl dá pár lahví vína,
mísu plnou odklopí,
lituje tě, ruce spíná,
skočí, v kamnech zatopí —

ty měj vtip však, milý hochu,
bujným chtíčům v cestě stůj:
trochu jez a pij jen trochu,
utři ústa, poděkuj — —

S Žízní, Hladem — zde to vězí —
pak si hoduj, bujně veď:
zde tě, brachu, neobmezí
žádná moudrá průpověď . . .

Snad se ti i rozum ztratí
při té smutné orgii,
snad že druhové ti zlatí
při pračce tě zabijí —

ať si! Lidé čestní, sytí
tu ti musí chválu vzdát,
že jsi poznal cenu žití
znaje moudře užívat!

II.

KARIKATURA POŘÁDNÉHO ČLOVĚKA.

Čas chodí v troskách. Na zbořené chrámy,
oltáře bohů, na zkácené sloupy,
zvětralé pravdy, zásady a ctnosti
maluje uhlem veliké své nicky.

Co je ti po tom, lidská efémerko?
Najdi si kouteček bezpečný, jistý,
kam padnout nemůže žádná ta troska,
zanes tam uzlík svůj s švestkami pěti.

Sploď děti, krm je — a bude-li dunět
kol tebe vůz pak starého Chronu,
přikrč se k zemi i s mláďaty svými
a nestrč mu, hlupáku, v loukotě ruku.

III.

KARIKATURA VLASTNÍ.

Jel černý rytíř do světa
a zbroj měl těžkou železnou,
jel v tmavý les, kde bydlil drak,
za zlatovlasou princeznou.

A draka zabil, toť se ví,
— však hlaholil tím bojem les —
a zlatovlasou princeznu
si černý rytíř v dálku vez.

(A v pohádce by přišla teď
jen pausa dlouhá přesladká —
však, rytíři můj neblahý:
ten život není pohádka!)

Snad že ten drak, ach, bestie,
sám nesmrtelnou duši měl
a v zlatovlasou princeznu
té duše atom třeba vjel —

či — ale k čemu k hádankám
chtít nalézt klíček jalový?
To všecko nějak stalo se
a dnešek už je takový:

Dnes zlatovlasá princezna
dvě malé princezny zas má
a černý rytíř potýká
se denně s dráčky se třema.

Vlas zlatovlasé princezny
začíná stříbrem prokvétat
a brejle už si nasadí,
když nit má v jehlu navlékat.

I černý rytíř šediví
a listopad má jeho vlas
a na rtech smích mu nesedí,
a na rtech sedí mu jen ďas.

A dnové jdou. A smráká se.
Tož konec. Mluvit dál? Proč? Nač?
Už k řeči není ani slov,
zde zněl by už jen tichý pláč . . .

---

* * *

Dohořelo, dohořelo . . .
Z žáru zbývá popel bílý,
a ty bědné ruce zebou,
meluzina v duši kvílí.

Chladno, chladno . . . Přehrabuješ . . .
nikde ani jiskry jedné . . .
Aspoň jen ty ruce zahřát,
zahřát jen ty ruce bědné!

ŘÍJEN.

Pět dní a nocí korouhvička sténá
s hřebenu domu;
mrazivý vítr jak šílenec řádí
v korunách stromů;

v zamžená okna třískají si kapky
zoufalé, líté —
Vy oči umdlené, vy oči šedé,
co vyhlížíte?

Fialky, narcisky a růže, růže . . .
V skla oken vítr vráží —
Vždyť do té zloty psí to plaché Štěstí
se neodváží . . .

POPELEČNÍ STŘEDA.

Ne Straussův valčík. Beethovena!
Protivny jsou mi tony ty . . .
Sál prázden, okna otevřena,
na stolech číše dopity.

Dej hudbu mi, kde bolest sténá
a kde jsou kletby vyryty,
kde pláče duše opuštěná —
můj karneval je dožitý.

Tak zoufalo je pohleděti
v můj vychladlý a tmavý sál!
Hleď, jak tam leží v prachu, smetí,

mé růže, stužky, kamelie,
ta celá bálu poesie —
a já to vše tak miloval!

ULTIMA THULE.

Jak zní ta píseň? Koráb v dálku spěl,
na cestu hřměl mu pozdrav sterých děl,
mávali šátky — — ano, ano tak —

mí bozi, jak to zoufale je všední!
A přec to člověk cítí od dne ke dni
bolestněj, hlouběj... Koráb v dálku spěl,

na přídě stála bledá Mladost má
v dál nadšenýma hledíc zrakoma —
eh, je to dávno... Člun mi jenom zbyl...

Koráb je rozbit... někde v písku leží...
Po cizích vodách člunek někam běží,
je plavec mdlý, a hlava klesá již...

Má bledá Mladost, chladná, ztrnulá
mi v člunku leží... Někde zhynula...
Kdy, nevím... Léto míjí za létem

zoufale, jednotvárně . . . Ticho všude . . .
Neželím zašlého, a lhostejno, co bude;
co býti mohlo, vím — však k čemu snít?

Břeh vidím nyní. Řadou kameny
tam stojí bílé. Zlaté písmeny
se lesknou v slunci. Thuje, cypřiše —

zeď nízká kolem. Na vždy odpočívá
tam cizí rod. To milci vína, piva,
anekdot, vtipů, antisemité,

šosáci, politici vináren,
tlí vedle rozšafných a tlustých žen . . .
Po vodách kolem plouží se můj člun.

A ze západu slunce ozlacuje
ty bílé kameny, ty tmavé thuje
i mrtvou Mladost. Lodník už je mdlý . . .

ZIMNÍ VEČER.

Na čistém sněhu chví se do dálky
zarudlý poslední svit . . .
na jaro myslíš si . . . na první fialky,
vlaštovek švihavý kmit . . .

Ach, stárnem, mincmistře . . . Však minci
poctivou
jsme bili, viď, v každičký čas;
vše pro ni ztavili jsme duší vášnivou,
co Osud naházel v nás.

A když jsme hodili časem škvár řeřavý
a na nás kletba se sila —
vždyť jsme jej hodili jen lotrům na hlavy;
však mince poctivá byla . . .

Tma kolem . . . Mlčí pláň . . . Sníh pod nohou
ti vrže,
krok před tebou se tratí cesty koleje . . .
v pravo i levo sněhové jsou strže
a nahé sněti jakés aleje . . .

2*

Ó bozi moji, nejsem žízniv slávy,
poct, diplomů a hlasné pochvaly
a nezávidím laurů, jež kol hlavy
svých milců vije národ uznalý —

jen nedopusťte, abych na své dráze
i já se stal kdy šaškem národa,
rtem jeho řvoucím, clownem na provaze,
jenž duši nalíčí a zaprodá,

bych otrocky jej bavil v jeho svátek,
ždal důkaz přízně jeho lakomý
a klidně svinul jak kapesní šátek
před jeho rozmarem své svědomí.

NA GOLGATHĚ

PANÍ C. G. MASARYKOVÉ

Hodina třetí byla, když byl vztýčen
kříž mezi kříže.
Namáháním zrudlí
na zdupané a zkrvavené zemi
žoldnéři sedli. Dělili si roucha.
O sukni pak, jež byla veskrz stkaná,
metali kostky.
Ze zástupu četní
tu přicházeli, pohlíželi vzhůru,
hlavami potřásali: Hahá, hahá,
nuž, sestup s kříže, vždyť jsi se děl králem!
Chtěl chrám jsi zrušit a v třech dnech jej
vzdělat,
nu, pomoz sobě! —
Stáli tu i kněži
i zákonníci s dlouhou bílou bradou
a děli mezi sebou: Pravda. Tak, tak.
Pomáhalť jiným, pomožiž sám sobě. —
A z dálky dívaly se ženy mnohé,
jež sloužily mu dříve v Galilei,
Salome, Maria a Magdalena,
a jež s ním v Jeruzalém byly vešly.

Na kříži visel, počten se zločinci,
nah, ostříhán. Na těle zbičovaném
krev ssedlá lpěla. Rudé proužky tekly
z rukou a nohou kapajíce na zem.
Ztrhané oči dívaly se v dálku
přes bílé město, pahrbky a háje
k hřebenu mírných hor, v jichž klínu leží
ty modré vody galilejských jezer.

Naklonil hlavu.
Tu Mu v ucho zavál
šum perutí. Však ne to anděl Otcův
s kalichem občerstvení zmdlené duši,
duch nečistý svá netopýří křídla
rozpínal vzduchem, přiletoval k němu.
On trpět musil, že si Satan sedl
na Jeho kříž, že sklonil se Mu k hlavě,
neb mdlý duch Jeho nebyl schopen boje.

A Satan děl Mu: Trpiteli bědný,
na dřevě kříže vidíme se zase.
Dnes naposled. Neb dnes je rozhodnuto.
Boj dobojován.
Víš, před třemi roky,
tam na poušti jak zanesl jsem Tebe
na horu vysokou a ukázal Ti

království mocná, všecku slávu světa
a vše Ti slíbil, jestliže Ty padna
mně klaněti se budeš? Odmítl Jsi.

Šel's hlásit příští království nebeského
ubohým, slabým. Chtěl Jsi čistým srdcím
poklady dáti ceny nehynoucí.
Chtěl's prostým duším ukázati cestu
do slávy Otce. A s čel pokolení
chtěl's smazat stopu kletby Adamovy.

A na smrt šel Jsi s tichým odevzdáním,
jak beránek, jenž úst svých neotevře,
a Svoji krev Jsi vylil jako rosu,
by zavlažila mladé osení Tvé.

Ježíši Nazaretský, viz ty davy,
které se vlní kolem Tvého kříže!
Před nedávnem, když ve slávě Jsi vjížděl
do města, stlali palmy pod kopyta
oslátka Tvého, volali Ti slávu
a zvali Tebe synem Davidovým,
neb myslili, že království to boží
již nastává, že toužený tu čas je
mléka a strdi. Ty Jsi odmít zase.
A zklamané pak davy v pomsty hněvu
Ukřižuj! řvaly v ucho Pilátovo.

A teď tu chodí, potřásají hlavou
a smějí se: Král židovský tu visí!
Ať pomůže si! Synem božím chtěl být,
však zapomenul jaksi Otec na něj! —

A Otec zapomenul.
Viz to nebe,
kde mníval Jsi, že sedí v plné slávě:
Bezmračné jasné usmívá se tiše
tím necitelným modrým úsměvem svým,
jak před Tebou, tak po Tobě. A ptactvo
létajíc vzduchem, veliká zvěř kolem
po zemi pobíhajíc, po zákoně jednom
žila a žije: po zákoně mojím.
Kdo silnější, ten slabšího vždy pozře.
A tak i lidé. Celý svět ten širý
je mojí říší. Neboť já jsem Život.
Sám sebou vládnu. Sedím v srdcích, duších,
mě nikdo nevypudí, nezažene,
ni Ty, ni Otec Tvůj. Království Tvé boží
je snem. A sen ten nechám lidem na vždy.

Viz pod křížem, jak Říman centurio
hovoří klidně s bílým zákonníkem!
Tak bude vždy. Ti dva jsou dědici teď
Tvých slov, Tvých snů. Ten jeden změní
modly

a druhý svého Jahve za Tvé jméno,
a svět žít bude po mém řádu dále.

Proč nevzal's tenkrát království ta všecka
a slávu světa z mojí štědré ruky?
Tvůj mladý život nekončil by tady
v potupné muce, moh jsi žít jej plně
k vlastnímu štěstí, k blahu milionů.
A co jsi přines? Smrt Jsi sel a rozbroj.
Sám klesáš prvý. Pro jméno Tvé, sny Tvé
sta a sta lidí vyleje krev svoji
po křížích, arenách a popravištích.
A když se uzdá, že sen zvítězil Tvůj,
pak ve Tvém jménu a jen ve Tvém jménu
se bude vraždit dále. Kam zrak sáhá,
tam řada hranic stojí plápolavých,
kde ve Tvém jménu oběti se pálí,
a ve Tvém jménu budou zuřit války,
a ve Tvém jménu budou hořet města,
a ve Tvém jménu spustoší se kraje,
a ve Tvém jménu bude proklínáno
a ve Tvém jménu bude otročeno
tělem i duchem.
Viz jen centuria
a zákonníka! Prvý vraždit bude
ve jménu Tvém a druhý žehnat jemu

Tvým jménem. Bědných miliony
zaplatí sen Tvůj nejdražším svým statkem,
svým životem.
A nad prolitou krví
ten sen Tvůj o království božím věčném,
o slávě nebeské, se vznášet bude
jak přelud, jenž má náhradou být mrtvým,
lákadlem živých do skonání světa!
Proč nevzal's tenkrát království ta všecka
a slávu vezdejší? Neb mým jest život,
já životem, já pánem nad vším tady,
a věčně věků sedím v srdcích, duších! . . .

A tehdy Satan postavil se. Rozpjal
svá tmavá velká netopýří křídla,
jež rostla vichru pohybem do šíře
úžasně hrozné. Nad Golgatou celou,
nad městem, údolím a nad pahrbky,
nad krajem širým, nad vzdáleným horstvem,
nad modrým vodstvem jezer galilejských,
nad dalekými říšemi a moři
trčela černá zasmušilá blána.

I byla veliká tma po vší zemi,
jež chvěla se.

A v posled rozhlédl se
zrak Ježíšův i vzkřikl velkým hlasem:
Elói, Elói, lama zabachtani!
i vydech duši . . .

BŮH A KRÁL

SMRT KRÁLE DAVIDA.

To bylo potom, když už Nátan prorok
a Sádoch kněz, jak přikázal král David,
na hlavu Šalamouna olej svatý
v Gihonu vylili;

když v Jerusalém
za zvuku trub a za plesání lidu,
že celé město hlučelo tím hlasně,
král Šalamoun se vrátil, aby dosed
na stolec otce svého;

když tak slib svůj
naplnil David, jímž byl zapřísáh se
Betsabé, ženě, matce Šalamouna,
kdys choti Uriáše Hetejského;
(neb Adoniáš, Haggity syn, zatím
byl zdvih se, řka: — Jáť budu kralovati —
byl postavou pak roveň Absolonu,
od paty nohy až k vrcholu hlavy
byl bez poskvrny;)

když pak synu králi
na ložci svém i sám byl poklonil se —

tu stalo se, že osaměl král David,
neb sluzi všickni k Šalamounu přešli,
jen Abizag, děvečka Sunamitská,
s ním zbyla, (která panenským svým tělem
studené údy krále zahřívala,
a byla velmi krásná).

Líc pak jeho
už byla seschlá jak podzimní listí
i téže barvy; pohaslý byl oheň
i zornic jeho.

Rozpomněl se David
na všecku slávu kralování svého:
i prostoupila hořkost jeho duši,
a tiše mluvil k sobě sám a řekl:

„Jen příchozím, jen hostem, jako byli
otcové naši, byl jsem tady pouze;
a dnové moji jako prchavý stín,
jenž po zemi se bez zástavy žene.

Hle, kněz a žena z ruky mojí vzali
královskou berlu, já pak neměl síly,
bych prsty stiskl. — Kolik tomu roků,

kdy kněz mne odtrh od stád otce mého
a ponukl, bych vztáhl ruku svoji
po berle Saulově?

A na mém stolci
Šalamoun sedí, tak chtěl Nátan, prorok,
i Betsabé, máť jeho. Mládec pyšný,
a zženštilý, rouch milovník i mastí;
a Adoniáš, jenž byl srdci mému
nade vše drahým, řekne tiše sobě:
— Snad na mne zanevřel můj otec David! —

I Jonata, syn Saulův nejmilejší,
též nepodědil otce svého. Zhynul
rod jeho celý od ostrosti meče
pacholků mojich. A meč Šalamounův
dá zemi pít krev Adoniášovu
i bratří všech.

Jak lvice, které vetkl
pod páté žebro lovec muž své kopí,
ztrhaným okem hledí v pelechu klín,
kam muž jde vraždit lvíčata jí milá,
tak nemám síly k odporu a spáse.

Jak s věže kámen spuštěný se řítí
a padá prudce, tak i naše věci,
a není zachycení.

Přišel kněz a řekl:
— Jehova rozpálil se hněvem k Saulu,
neb poznal vzteklost jeho proti sobě,
egyptskou šňůru vztáhne nad dům jeho
a závaží sodomských. Na tebe však
vzhled milostivě. —

Oběti Saul nedal,
a kněži hubli jak kobylky polní,
a školy proroků jak mraveniště
rozmetal patou svou.

Ó pošetilec!
Já k Jehově si našel záhy cesty
a ostříhal je.

Když jsem vytřel města
s povrchu země, jak kdos misku vytře
a poklopí ji, dal jsem voly, osly,
i dobytky, i stříbro, zlato, masti
i olej nejvonnější v oběť bohu.

A Samuel kněz vzkládal na mne ruce
a žehnal mi a v letopisy zapsal
mou čest a slávu.

Žehnal Abiatar
i Sádoch, kněží, psal tak Nátan, prorok,
i Gád.

Jak hlahol trub má byla sláva:
byl tu a zanikl. —“

I myslil David
na dávná léta putování svého,
na doby zlé, kdy k němu scházeli se,
kdož v soužení a zadlužilí byli,
kdož v ducha hořkosti a v protivenství
a jimž byl knížetem.

Na doby válek,
útěků, stihání a skrýší v poušti,
přepady náhlé, noci beze spaní,
dny plné strachu.

Na ta pohostinství
u cizích kmenů, kde se bláznem dělal,
jsa v rukou jejich, po vratech kde brány
psal věci nerozumné, a kde pouštěl,
jak blázni činí, sliny po své bradě.

Tu na Joába vzpomněl. Nebylť nikdy
pes žádný, jenž by věrnějším byl pánu,
než Sarvie syn králi Davidovi.

Meč nahý v ruce, oči vtknuty do tmy,
tak bdíval nad ním spícím Joáb v noci
v čas pronásledování.

U Betléma
se dvěma ještě prosekal se středem
vojsk filištinských, aby nabral vody
a dal pít pánu svému.

Kam jen hněvný
šel pohled Davidův, tam letěl hrozný
meč Joábův, a provedl své dílo
až do konce.

Když hubil, hubil všecko,
od muže až do ženy, od malého
až do požívajícího prsí.

Ten
meč jeho podávil rod Saulův hrozně
jak bujarý lev pouště.

Uváděl vždy
zlé věci na vše nepřátely jeho,
by slyšícímu o tom dlouho znělo
ve obou uších jeho.

Nebo jakož
miloval duši svou, tak Sarvie syn
miloval krále svého.

A jakž byl by
nešetřil otce svého proti králi,

tak neušetřil ani syna krále,
když po berle sáh a chtěl bezživotí
Davida otce.

Trojí kopí vrazil
v hruď Absolona, kámen kázal vházet
na jeho mrtvolu.

A do té chvíle
král David neměl nikde nepřítele,
nad nímž by nepomstěn byl býval zůstal.

Jen Semei stařec, Gerův syn, žil ještě . . .

Když David prchal před zbouřilým synem
do Bahurim a šel přes potok Cedron,
tu zlořečil mu Semei: Vyjdi, vrahu,
jdi, nešlechetný! Saulova krev na tě! —
Tak zlořečil a kamením naň házel
a zmítal prachem.

Vracel se pak David
po vzpoury dnech, když Absolon byl zabit,
i vyšel Semei, na tvář pad a řekl:

— Nechť nečítá mých pán můj nepravostí
a nevzpomíná; aj, já přišel prvý
z čeledi Josefovy, bych vstříc vyšel
králi a pánu svému. —

Jemuž král děl
a přisáhl mu: Neumřeš. — Ten tedy
žil ještě.

Všeho toho připomněl si
král David nyní, promluvil a řekl:

„Pes Joáb, Sarvie syn, není u mne.
Všech zvykem psů jde, kde se otevírá
dlaň pána nového, když prvý
již sestaral a přiblížil se k lidem
sešlým.

Mně odporným jest Joáb tento,
jak člověk nemiluje svého meče,
byť úhlavních i nepřátel byl krví
ztřísněný — — —

A kdo vezme nad ním pomstu
prolité krve, jako vzata byla
nad domem mým? Jest Sarvie syn vyňat?
A Semei, Gerův syn?“ — — —
— — — — — — — — — — — —

Čas přiblížil se
královy smrti. Šalamoun král vešel.

I dal mu David přikázání mnohá,
by ostříhal vždy zákon Hospodinův,
chrám postavil mu, oběti mu dával,

po cestách jeho chodil, by se šťastně
mu všecko zvedlo, cokoli by činil.

Pak povztýčil se v ložci svém a řekl:
„Ty o tom víš, co učinil mi Joáb.
Vražd dopustil se, zmazal krví zrádně
rytířský pás svůj, jejž na bedrách nosil,
a obuv svou.

A protož zachováš se
dle moudrosti své, sestoupiti nedáš
šedinám jeho ve hrob v pokoji. Hle,
v své moci máš i Semei syna Gery,
jenž zlořečil mi strašným zlořečením
když utíkal jsem do Manahaïmu,
jemuž jsem potom skrze Hospodina
přisáhl: — Mečem nezabiji tebe —
Však nyní neodpouštěj více jemu.
A moudrý že's, víš, jak as přistoupiti
lze k oběma, bys šediny sved jejich
do hrobu s krví. —

Tak král David usnul
a v městě svém jest pohřben s otci svými.

KRÁL ŠALAMOUN.

Když pochovali krále Šalamouna,
všel prorok do své chaty a psal takto:

Jsem chudý, nuzný, raněno mé srdce
jest u vnitřnostech, postem poklesají
kolena moje, tělo moje vyschlo,
jsem na posměch jim, když mě uhlédají,
hlavami svými potřásají nad mnou —
však Hospodinův hlas všel v nádobu tu
a jeho soud se snesl na můj jazyk.

Ó Hospodine, kdo se uhne tobě?
A kde je skrýš před hroznou rukou tvojí?
Dí propast, moře, hory: u nás není.
Národy soudíš, poražení kruté
učiníš, hlavu potřeš panující
nad mnoha krajinami, vyměříš dny,
cíl položíš, jejž člověk nepřekročí . . .

Jest mrtev. Pochován jest podle otce
ve městě Davidově. Hlahol trub a kotlů
už dozněl, poslední to sláva jeho.

A nad rozpuklou číší žití jeho
dí Hospodin: Dnů vlády dal jsem jemu
převalný počet, on však kosti svoje
naplnil hříchy mladosti i stáří
a přidal viny k vinám poděděným
po otci svém. V prach lehly kosti jeho,
však viny shrnu v hlavy rodu jeho
a odplatím. Neb já jsem spravedlivý.
Synové jeho přízně hledat budou
u nuzných, ruce jejich vracet budou
svou loupež; v posled rod ten před svým časem
vyťatý bude, ratolest pak jeho
se nebude už nikdy zelenati.
A rozmnožil jsem celý rod ten jeho,
však rozmnožen jest pod meč.

Máť Betsabé, jež vzala berlu z ruky
chorého krále Davida, by vtiskla
ji synu svému, ženiny a ženy —
ty všecky odvrátily srdce jeho
jen k Astarot a modle Molochovi.

Jho lidu stíženo, a služby tvrdé
jsou učiněny těžkými, a břímě
vloženo na něj; biče dopadaly
na dvanáctero kmenů israelských,
jež zaúpělo. Král však stříbra složil
jak kamení a cedrového dříví
jak fíkoví, jež planě roste v nivách.

Utiskal nuzné, opouštěl i chudé,
dům zloupil, ale nestavěl ho.

Byl nedůvěřiv, úskočný a lstivý,
neb ve všem dědicem byl otce svého;
zvuk strachu v uších jeho byl, že zhoubce
i v pokoje čas berlu vezme jemu,
a meče očekával ustavičně.

Byl nazván moudrým — tak psal Nátan prorok
i Achiáš, psi, kteří jídávali
chléb z ruky jeho, tak jej nazval Chiram,
král Tyrský, Sáby královna i všichni,
jenž poznali ho: neboť nezdobila
jej sláva bitev, ani palma míru,
povaha hrdá, ani velká duše,
ni přátelství, ni láska — ale moudrost
kde nalezena bývá? Ne vždy slavní

jsou moudrými, aniž vždy rozumnými
jsou dlouhověcí.

Miloval též slávu
hlav obnažených, pokrčených šíjí,
cest poházených palmovými listy
a uším jeho příjemně zněl jásot
a hlahol trub — však poslední květ v poli
je pyšnější v té čisté slávě svojí
před okem moudrých.

Duch jeho těžce ležel nad vší říší:
jak zraněný kůň, který v bitvě klesl
a jezdce přitisk k rozpálené zemi
a zdech, a červi prolnou masem jeho,
puch otravný pak vyvírá se z něho
a vraždí pod ním bezmocného jezdce —
tan on byl lidu.

Rány mnohé poslal
jsem na dům jeho, předzvěst soudu svého,
však uchu jeho byly jak šum větru,
a neotevřela se duše jeho.
Zle semeni se zvede Davidovu!
Vstal Jeroboám, vzbuzen hlasem mojím
a urval deset větví israelských
i Sesáka jsem, Egypťana, pohnul,

by pěší své a jezdce svoje zřídil
na sever k tahu — shovívavost moje
již přetéká, a odplaty čas přišel,
a Hospodin jsem, přísný, spravedlivý...

Šprýmovná osoba k prorokovi:

Můj proroku, jen na chvíli:
je dobře to, když rozčilí
se spravedlivý Hospodin
a trestem stihá řady vin.
Však zde — to podle hlavy mé —
jest rozhořčení zpozděné...
Král Šalamoun! Ten žil a žil
a kraloval a zahřešil
si až to radost — — Tenkrát však
byl zavřen Hospodinův zrak,
meč jeho klidně v pochvě dlel
a hezky, tuším, rezavěl,
ba, Sabaoth, ten přísný bůh,
byl Molochovi dobrý druh
a přátelsky se dělili
o býky, jež jim pálili...
A Šalamoun v své slávě stál
a v plné slávě dokonal —
nuž, teď si troufá na něho,
tvůj pánbů, krále mrtvého?

A proč ty tenkrát, proroku,
jsi nepřiběhl v poskoku,
a síru, oheň od pána
nesypal na leb tyrana?
Nu, taky dobře. Hospodin
tu stojí jako mstitel vin,
a lid zří zbojně na ten div
a mní, že bůh je spravedliv.
Tak spravila vše ústa tvá —
nechť sláva se ti za to vzdá!

DIOCLETIAN.

Nuž, Aurelie, viděl jsi můj palác
i sad můj; viděl's vysokou zeď kolem,
již ptáci jen a šumícího moře
hlas přelétá — tak zavřel přístup světu
k svým posledním dnům Diocletian tvůj.
A ty mi neseš v amfoře své duše,
— ne, vojáku, neklesej na kolena,
zde nestojí tvůj dávný imperator,
jen člověk, jak ty — poselství mi neseš
z onoho světa: Konstantinus vdává
za Licinia sestru svou, a zvou mě
k té svatbě v Milán . . . Pro mé seschlé hrdlo
tam pevnou kličku mají připravenu —
vojáku, chvíš se? V kolika pak bitvách
jsi ty mě viděl? Ukaž věrné oči!
Což myslíš, že se teskněj loučit budu
s těmihle legiemi zelných hlávek,
než loučil jsem se, osudy syt kdysi,
se svojím vojskem, purpurem a vínkem,

s říšemi, městy, nádherou a slávou?
Stál's při tom v Nicomedii a viděl's
ty slzy Diocletiana, když jsem
naposled legie své oslovoval —
při Jovu, vždyť já z vězení jsem prchal
a valete svým spoluvězňům dával,
a když jsem viděl vůz svůj připravený,
jenž dovézt měl mě v Dalmatii moji,
tu chvějná duše má se omývala
z lidského hnusu — to vy zvete pláčem.
Z lidského hnusu, pravím, Aurelie,
to rub byl všeho, tak já cítil život.
A nechrání-li zdi Spalata mého
mě před ním nyní — nezbývá, než zemřít.

Tvůj Konstantin a ten tvůj Licinius . . .
svět nezměnil se, věř mi, Aurelie.
Ten Licinius stával jako otrok
u dveří mojich, třemeny mi držel,
když vyjížděl jsem — jaké má on oči?
já neviděl jich, měl vždy hlavu k zemi.
A Konstantin, byl tribunem v mém vojště —
jak učil se mým gestům panování!
Když Galerius, caesar můj a zeť můj,
Peršany poražen byv na Eufratu,
před tvář mou přišel a já přede dvorem

a vojskem vším jej pěšky běžet nechal
v purpuru podle vozu míli celou,
jej, obra, jenž se pyšnil božským otcem
— máť Romula prý přišla v těhotenství
nějakým bohem v podobenství hada —
on běžel, vlasy rval si, úpěl, prosil,
bych dovolil mu novým bojem smýti
porážky hanbu — — já zřel Konstantina,
jak třásl se a oči vypouleny
mě zbožňoval — a on ví, že já viděl.
Když Alexandrie jsem dobyl strašným bojem
a kázal vzpouru mečem pobíjeti,
až vystoupí krev koni po kolena,
zas viděl jsem, jak žasl — a on ví to.
A když jsem dal pak poklesnouti koni
o prvý trup, by nohy krví zbarvil,
a vraždy zastavil jsem, žasl znovu
tvůj imperator nyní, Konstantinus,
a ví, že usmál jsem se jeho mládí . . .
A Licinius dnes můj purpur nosí,
a Konstantin mým gestem světu vládne . . .
Snad stydno jim, že paměť moje žije,
a mní, že ret můj posměšně se stáhne,
když obrazy z ní dávné vystupují?
Či bojí se, že moh by starý člověk
purpurem přikrýt vetché tělo znovu

a říci jim: pryč, ruce nepoctivé,
od díla mého, Augustus se vrací? ...
Tak malicherný svět jest, Aurelie,
a hnusný, dotěrný; vnik v hradby moje,
nuž, půjdeme mu s cesty, Aurelie.

Hleď, čet jsem ondy — poslali mi z Říma
knih kupy, rád se hroužím v jejich smysl,
neb poet bystrý označiti umí
ty pocity, jež nosíme v své hrudi
a kterým tvaru dáti nedovedem —
Lucian, Hellén, psal to, vtipná hlava
a jazyk, jenž i do Olympských bodá:
jak podsvětím jde Hermes s jakýms Řekem
a ukazuje žlutavé mu kostry,
to Narciss byl, to Nireus a jiní;
však Řeku chce se na Helenu patřit,
i zvedne Hermes bílou jednu lebku:
Zde Helena! — A pro tohle, Řek trne,
to pyšné loďstvo o tisíci lodí
a zahynutí lidí bezpočetných,
měst zničení a boj i mezi bohy?! —
Pro tuhle kost zde ... cítíš, Aurelie?

Viz za sto roků; lebka Konstantina
a Diocletianova a třetí
leb žebráka, jenž od města vlek k městu

své choré údy, leží vedle sebe —
co bylo v nich? A které cena vyšší?
A býval čas, kdy Diocletian ten,
jsa nezmoženým velkým vládcem světa,
žebráku záviděl, že jak pták volně
a beze hnusu poletuje světem.
A býval čas, že Konstantinu ve snách
leb jevila se Diocletiana,
prostého salonského zahradníka,
leb třesoucím se stářím děsila ho . . .
Svět malicherným jest, můj Aurelie,
a hloupým . . .
Znáš ty žití mého dráhu?
Senator římský, starý Anulinus,
propustil otroky. A dva z nich byli
Dalmati rodem, otec můj a matka.
Já viděl Řím a jeho imperium,
zvěst o bojích a dálných provinciích,
poplatných kmenech jímala mou duši.
Já vojákem rost. Císaře jsem viděl,
mohutné slavné stoupati a klesat,
a každým pádem tím se třásla říše.
Už byla hračkou Peršanů a Gallů,
Aegyptů, Daků, legií a kohort.
A tenkrát bozi vsadili mi v duši
hlas tajemný, jenž stále rozkazoval:

Výš stoupej! Syn dalmatských propuštěnců
byl císařem. A ty víš, Aurelie,
jak zachytil jsem říši klesající
a podepřel ji silou žití svého
a nový základ dal jsem, nové hlavy
té stavbě hrdé, bohy založené.

Však tenkrát cítil jsem už, Aurelie,
co dnes vím: Konec všeho — žlutá lebka.
Já cítil to, a lidé necítili.
Já viděl hlavy sehnuté až k zemi,
já viděl všude jenom jednu vůli,
tož svoji; moje noha nešla zemí,
však stoupala po šíjích nahrbených;
já duše lámati moh jako třtiny
a osudy všech držel v ruce svojí.
Ošklivost nad vším vešla v duši moji,
hnus prolnul krví mojí v arteriích.
Ach, Aurelie, když jsem v noční chvíli
stoup na paláce svého bílou střechu
a viděl hvězdy, které stejně svítí
nad vzdálenou mou tichou Dioklei,
já oči přivřel, bych zřel její skály
a mněl, že slyším hukot svého moře . . .

Tu stanul přízrak jakýs před mým duchem:
Bůh křesťanů . . .
Ty víš, jak děti domu
já trpěl kolem jeho vyznavače
a poct jim dopřál, důstojenství vojska,
ač Galerius varoval mě vždycky,
víc citem hnán, než úvahami ducha.
A divný bůh ten rostl v srdcích lidských,
a já se často tázal kněží jeho,
co přeje si, i říkali mi kněží,
že říše jeho není z toho světa,
že vladařem chce býti duší pouze —
k nevíře bajky, bajky, Aurelie.

A tajemný hlas v nitru rozkazoval:
Zab toho boha, zab jej! —
Kterak zabit?
Jak potřít jej, když sídlí v srdcích lidských?

A Galerius prosil: Meče z pochvy,
bij křesťany! Jich bůh je zhoubou říše.
Jak červ se provrtává pilířemi
římského imperia: Sije rozbroj
v legiích tvojich, řádech, institucích.
Stoupenci jeho rvou se mezi sebou
a sekty tvoří; proklínají sebe

ti kněži jejich, zatracují sebe;
tvých bohů nectí, ale též ne svého.
Hle, pobouřili se mi v Melitene
a v Syrii. — Tak Galerius bouřil
a začal mečem honit boha z duší.

Já díval se. Tu jednou otrok přines
list zachycený, Theonas kde biskup
psal komorníku mému, křesťanovi,
že nutno plnit dvůr můj věřícími,
kol osoby mé křesťanů spnout řetěz
v hodnosti dosazovat pokřestěné —
pak odstraniti Diocletiana.
Tak chtěl bůh jejich? Zapálili palác
nad spící hlavou mou v Antiochii —
a tu jsem teprv poslech Galeria
a válku začal s neviděným bohem.

A on mi dával po stu, po tisíci
v šanc těla věrných svojich vyznavačů,
já pod meč klad je, na kříže je vbíjel
a ohněm ničil — bůh se nezastal jich
a nezjevil se. Jen jak matný přízrak
plul přede mnou a nebyl k zapuzení.
To jediný byl nepřítel můj tenkrát.
jímž nedoved jsem, nemoh pohrdati,
ba, chvěl se před ním Diocletianus.

A z dálných končin, ze všech koutů skrytých
on posílal mi svoje vyznavače,
já zabil je, on v jiné duše vstoupal,
bůh ukrutný a nedostižitelný . . .

A v posled ošklivost mě jala z něho
tak jako z lidí. Šel jsem do Salony . . .

Dnes, Aurelie, vím, on čeho žádal.
Tys vylíčil mi bitvu s Maxentiem
u Saxa rubra, mostu milviského.
Kříž, řekl jsi, se zjevil Konstantinu
na pláni nebes, kolem něho nápis:
V znamení tomto zvítězíš — tak aspoň
vám císař přísah. Snad to pravda. Potom
znak Ježíšův tkvěl na korouhvích kohort
a v jeho jméně začalo se vraždit
jak v jméně Marta za dob mojich kdysi.
A bůh ten sedě v srdcích svojich věrných
v boj urputný krev jejich rozpaloval
— jak? třicet tisíc mrtvol spočetli jste? —
nu, vidíš: chtěl se také napít krve,
po níž tak dlouho musil marně žíznit
a které záviděl dřív bohům našim . . .
Pak v plné slávě sed si na trůn jejich
se svými kněži, biskupy a jáhny

a spokojen jest. Konstantinus také.
A — známka času — víš, že Galerius
křesťanské kněze prosil, umíraje,
by modlili se za něj k bohu tomu?

Tož vidíš, že už mohu lebku svoji
v klín země vložit, odpůrce můj zmožen,
a zmožena jej vidím Konstantinem,
tím Konstantinem! Kterak maličkým je
bůh křesťanů, a kterak malicherným
byl Diocletian, že tak s ním válčil!

Je hnusno z všeho, Aurelie, z všeho
i z sebe sama . . . Vale, Aurelie!
Tys jediný, jemuž se otevřela
má duše nyní, poprvé v mém žití;
neříkej o tom — ostatně by nikdo
ti ani možnost toho neuvěřil.
Teď v říši mrtvých zajdu, Aurelie,
se svými bohy, které ctil jsem v žití —
nebudou nyní ležet kosti moje
tam podle koster Marta, Jupitera?

Ty vrať se v Milán, vyřiď díky moje
oběma vládcům za pozvání k svatbě
a rci, že nesnese už staré tělo
námahy cesty.

Vale, Aurelie!
Až dívati se budeš z lodi svojí
na Salonu mou v slunci rozloženou,
pak můžeš tiše říci mému moři:
Diocletian byl . . .

1617. — 1637.

I.

DŮVĚRNÉ PSANÍ.

Můj hrabě Bukvo, důvěrně Vám píšu:

Osoba jistá vyznala nám právě,
že Morava se touží vrátit celá
pod Naši Milost, slíbíme-li pardon
hraběti z Thurnu, pánu z Hoffkirchenu
a dvěma jiným.
My jsme opatrně
a zcela vlídně osobě té řekli,
že nutno, by se bez podmínky vzdali
milosti Naší všichni vzdorní páni,
odbojná města; všechny regimenty,
ať v poli, ve zdech, aby rozpustili,
My že chcem zatím všecko uvážiti,
by nález Náš byl všem jim spravedlivý.

Vám ale pravím: vytrhněte nyní
s vší brannou mocí, jež Vám k ruce stojí,
a vrhněte se honem na Moravu.
Hlad, nedostatek peněz, strach též ovšem
utiskly silně hříšnou rebellii —
vždyť chce mít zdravé už jen čtyři hlavy!

My na oko dál budem vyjednávat
a čekat s touhou dobrých novin od Vás.

Vídeň, 19. novembris 1620.

Ferdinandus.

II.

MILOSRDENSTVÍ.

PO 21. ČERVNU 1621.

Je usmířen hněv mého Majestátu,
ó čistá, svatá Panno Marje celiská,
už potřena je zbujnost nepřátelská,
a hříšná hrdla odevzdána katu.

Krev rebellů ty zemské hříchy smyla
před tváří Mou. Však soucit chví Mou duší,
že soud je čeká větší a trest tužší,
by božská spravedlivost v právu byla.

Ó Panno svatá, zde jak křesťan stojím:
rci jménem Mým tam Bohu Otci, Synu,
ať k prosbě Mé jim odpustí už vinu
a neničí je hrozným hněvem Svojím!

———

III.

STARÝ PORTRÉT.

Dva ostré úhly do očí ti padnou,
jenž hledíš se mnou na ten dávný obraz,
tož nos a brada; mezi nimi pevně
masité rty se k sobě přitiskují;
studené velké bleděmodré oči
by ze skla mohly být, neb smích a slzy
v nich nejsou hosty, a cit této hlavy
tkvít zdá se v špičkách rezavého vousu,
jak bývá u všech šelem kočkovitých.

Ah, hrůzná hlavo královského tygra,
rty otevři! Což, máš na ostrých zubech
dnes ještě stopy čerstvé lidské krve?

Nic. Bez hnutí je. Slyšel jsi to slovo:
„Krev lidská?“ Ono nepohnulo tebou?

Jak, brachu, řekni, nenosíš ty masku?
Kde vzal bys vlastně nelidský ten pohled?

(Ty, jenž se díváš se mnou na ten obraz,
zkus trochu táhnout za ty ostré úhly,
já zatnu nehty do těch tuhých očí —
hle, maska tedy, vida, povoluje!)

Královský tygře, jaké překvapení!
Jaký to pohled! Tvůj zrak vypoulený
do prázdna civí, čeho pak se bojí?
Tvých rebellantů, Švédů, Dánů, Turků?
Oh, znám ten pohled! Uštvaný když zajíc
se vidí na všech stranách obklopeným
psy, puškami — je konsternován strachem
a bez hnutí tu stojí, děj se co děj. —
A dneska jsi nám komickým už spíše:
kostelník venkovský kýs potměšilý,
jenž stykem denním s celým houfem svatých
zná imponovat prostým chalupníkům,
tak bys byl žil ... že Osud tebou smýkl
kams výš — tvou věru nemůže být vinou.

Jdi, nech zde masku, vrať se do své truhly.
A paty živých přes ni kráčet budou
bez záští; nelze nenávidět tebe,
jak sotva kdo se hlásit bude v světě,
že miloval tě.
Jeden stesk jen hořký
chvít bude při tvém jméně naší duší:

Proč že jsi nebyl královským tím tygrem,
jenž na pyskách a na ježatých vousech
by dodnes nesl stopy čerstvé krve;
proč příšerou ne, jejíž zločin by se
moh vyrovnati gigantické duši —
proč byl's, čím byl jsi . . .?
Stíny bědných předků,
lze odpustit vám . . . ne však omluviti.

ORNAMENTY

II

ŽAPONERIE.

Kruh pavučiny protrhaný
chví v širokém se prostoru,
v ní zachytil se, větrem hnaný,
prožloutlý lístek javoru.

A sítí tou zříš, kterak mhami
v špičatém ostrém obryse
kus silhuety Fudži-yamy
na šedém nebi kreslí se.

PŘÍPITEK VE SLOHU Z XVIII. STOLETÍ.

Ta smavá Jitra v bílých košilkách,
jež zlatým prstem spánek s očí plaší,
svět obalují v bleskotavý prach
a fialek dech sypou v duši naši —

ta Poledne, jež přijdou s růžemi
v své bílé ruce, vinou je kol hlavy,
co zatím v šíř i dáli na zemi
svit slunce leží nádherný a plavý —

ty Večery, ty štíhlé, diskretní,
jimž vkládáme v klín hlavu unavenou,
co zatím kolem píseň cikád zní
a louky dýší vůní roztouženou —

ty Noci tiché, které černý zrak
a v něm hvězd plno bezbolestných mají,
kol čel a duší našich bledý mák
svou dobrotivou rukou oplítají —

já v otroctví jal, já je pevně spjal
řetězem, vyšlým z žhavé výhně přání,
a k službě Vaší posílám je dál
před smutné, tmavé Vaše oči, paní.

A na cestu jsem svítil za nimi
červenou krví révy spravedlivé,
a provází je kroky tichými
mé Přátelství v své oddanosti tklivé . . .

Z DOB „WERTHER'S LEIDEN".

Je v černém rámci krajina:
Způsobné slunce zhasíná
půl ponořeno pod obzor
za řadou mírných vlídných hor.

V zeleni skoro stopena
ves, právě čistě bílená,
sní v idylickém ztrnutí
pozvedši jaksi z nesměla
věž cinobrovou kostela
do růžového klenutí.

A v předu v syté zeleni
si hoví v ladném skupení
sbor ovcí v posách vybraných,
klid padá na ně, klid jde z nich,
a roun jich bílé kučery
jsou pravidelně krouženy,
jakoby právě páleny
umnými byly frizéry.

A strom tam stojí, velikán,
jenž prostřel nad ten klidný lán
pozorně v šíř svých snětí tlum.
A pod ním, plný zbožných dum
dlí pastýř: hlava odkryta
a vlas, jenž stříbrem prokmitá,
je pevně sčesán ku skráni;
nad svoji hůl se naklání
v modlitbě tiché dojaté,
má na ní ruce sepjaté.

Za pánem leží šedý pes;
špičatý čenich jeho kles
na tlapky k předu vztažené,
je tich, má uši sklopené
a jeho moudrý zrak ti dí,
jak němá tvář ta dobře ví,
že v dálné vísce vyzvání
lahodný zvonek klekání . . .

POLEDNICE.

Daleko široko plavé je moře
ztrnulé v zčeření. S nebeské výhně
lije se tekuté omamné horko —
slyšíš ten vysoký, tenounký ton?

Zní to jak struna kdes z dalekých houslí,
jeden zvuk, stále týž; cikády vztekle
v drobounké kovové bubínky bijí;
praskají klasy; v daleku kdes

poledne vyzvání . . .
Kde se tu vzala,
vzala se, na mezi stojí tu, stojí,
klasy jí sahají k hubeným ňadrům,
šedivá loktuše stíní jí tvář.

Bez vrásek obličej, zažloutlý, suchý,
dvé černých očí však dívá se ven,
dvé černých blyskavě svítících uhlů
vyzírá v žita lán z pekelných řas.

Struna chví odkudsi z dalekých houslí,
jeden ton, stále týž; cikády vztekle
v drobounké kovové bubínky bijí;
klas praská; z dálné vsi poledne zní.

Tiše se usmála, bělounké zuby
kmitly se v tenkých a červených rtech,
utrhla z žita květ vlčího máku,
nic více, jenom ten krvavý mák —

Staneš-li v poledne sám a sám v poli,
spatříš-li loktuší zastřenou hlavu —
křížem se požehnej, rychle se obrať,
a střez se podívat do očí jí!

Ty černé oči, ty svítící uhly
zmatou tě, zmámí — má bába tak řekla —
duši ti vypije, teplo tvé krve — —
pak na tě hodí ten krvavý mák.

ZVON.

»Má choti milá, já zvon ulít dal,
aby Vám den co den připomínal,
den co den třikrát ten stříbrný hlas
k modlitbě, k vzpomínce zavolal Vás.

Oblékám brnění, beru svůj štít,
v erbu svém chci záhy zlatý kříž mít,
pojedu s císařem ve svatou zem
bíti se pro Krista s Saracénem.

Nenavrátím-li se za deset let,
tož už mě nespatří nikdy Váš hled,
mše dejte sloužiti, by duši mou
Pán Ježíš uvedl ve slávu svou.

Zvonem pak zvoniti kažte tré dnů,
ať zví lid, že jsem už na věčném snu,
a jemu buďte vším, čím já mu byl:
v radostech přítel a štít za zlých chvil.

Bude-li trudný čas a doba zlá —
nechť s rukou silnou se spojí páž mdlá:
chotě si musíte rozumem vzít
i když snad srdce tak nebude chtít.

Pak dejte otlouci s věží i s bran
erb můj, bych nebyl Vám připomínán,
a v den té svatby ať též mlčí zvon,
zbytečně moh by Vás rozsmutnit on." —

To rytíř Bužan byl, jenž takto děl
a jenž pak s císařem v svatou zem jel
s pohany pro Krista Pána se bít
a pro kříž zlatý, jejž v erbu chtěl mít . . .

Pak roky míjely . . . čtyři, pět, šest —
o panu Bužanu pražádná zvěst.
Zvon zvonil na věži, a paní šla
do kaple, klekla a vzpomínala.

Osm i devět let . . . Z tažení už
rytíři přišli zpět; i mnohý muž,
jenž pana Bužana vídal a znal
a jenž to neb ono vypravoval —

říci však nedoved, kde jest, kam šel . . .
Už i rok desátý ku konci spěl,
i potakoval lid hlavami jen:
— Náš dobrý pán tam spí svůj věčný sen! —

Mše byly slouženy, a duněl zvon,
neštěstí hlásil vší krajině on,
a bledá paní ta do kaple šla,
štkala a v slzách se rozplývala.

A zase minul rok. Do hradních bran
vjížděli ženiši z dalekých stran;
vjel každý šťasten už v nadějích svých —
vyjížděl smuten však, zlomen a tich.

I přišel trudný čas a vojna zlá —
bez rady tiskla se v čelo dlaň mdlá:
„Ctná paní, neznám, co sladká je řeč,
chci býti štítem Vám, nosit Váš meč!“

„Rytíři, mohu jen vděčnost dát Vám:
má duše — rakví jest, můj choť spí tam,
mé srdce — u něho na stráži bdí,
mé oči — nad ním jen planou, svítí.

I světem nesmí být zapomínán:
já nedám otlouci s věží ni s bran
erb jeho; zvon jeho ať také zní,
jako zněl doposud, v den svatební."

I byla svatba pak. — Neveselá
vyjela nevěsta do kostela,
po cestě zamlklý stál lidí shon —
najednou hlaholí s věže ten zvon.

Jak výkřik radostný po době muk
výská si do kraje stříbrný zvuk:
— Hola tam, z vojny se vrací můj pán!
— Hola tam, z vojny se vrací můj pán! —

Po tváři nevěsty rozlil se nach.
V daleku na cestě zvedal se prach,
sloup jeho nesl se blíže a blíž,
a v slunci štít plál a v něm zlatý kříž.

Rázem se s nevěstou obrátili,
kůň s hřívou vlající k branám pílí.
A zvon dál hlaholí ku výšinám:
— Z vojny se navrací můj pán tam, tam! —

ČASOVÉ GLOSSY

SOLUS SIBI.

Nedat se zmást, kdy horkokrevná tlupa
se k tobě lísá, květ ti hází vonný,
v tvůj vůz se zapřáhne a s řevem cupá,
jak po úspěchu mladé primadonny —

a usmát se, když na to po té slávě
se s nůžkami zas žene hoch kýs čilý
jak učeň frizérský, jenž na tvé hlavě
své métier se vyučiti pílí —

dík, bozi, za to. Obojí jsem zkusil
a umím to. A hlavu v pýše zvedám.
Dál jdu, jak šel jsem. Šel jsem, jak jsem musil,
a místo své si komandovat nedám.

S tím světem jsme si byli cizí dosti.
Styk náš byl jenom: rána proti ráně.
K budoucna soudu hodím svoje kosti
a, doufám, také vítězné své zbraně.

EPIGRAM MÁJOVÝ.

Ty starý hochu, první květne,
viď, změnil jsi se, zvážněl's zmlád —
jak jinak vídal v mladých letech
jsem tebe z lůžka povstávat!

Bezmocen ve stařecké zlosti,
naběhlou žílu na čele,
třesa se plachým, marným studem
zírával's na svět kysele —

a chápu, proč. Ty sladké ódy,
citlivé stony, rýmů tok,
hanebně bídná poesie
tě vítávala rok co rok.

A ty, druh plný zdraví, síly,
syn slunce, z jeho záře tkán,
byl's poslem jara pro šosáky
a v rýmech zkompromitován.

Nu, už jest jinak. Sladkovodní
už neslaví tě básníci,
strach z tebe padá na šosáky,
zavřené v tmavé světnici.

A k slunci, zdraví, síle spějí
pod rudým tvojím praporem
legie lidí vyděděných,
a kroky jich se třese zem.

Ty vstáváš čile, plný jasu
a bouřný dech dme tvoji hruď —
tvé dobré jméno očištěno,
tak, starý hochu, zdráv nám buď!

RAM LITERÁRNÍ.

ně rmutno
novel břichatých,
ých dram, detailních maleb
asknutí vypjatých!

není tajno;
před námi
hry nervů
vlnami,

t, milieu,
ní duchů svět —
v šabloně
ých nelidských vět — —

ivota,
světlo a smích?
ém bouření
prscích tvých!

1848—1898.

Památce dělníků padlých v březnu 1848.

Každá ta myšlenka rozkvete,
když těla lidská ji mrví,
a ten květ musí nést rudý plod,
neboť byl zalíván krví.

Vy živí, pozdravte budoucnost
jasným a veselým okem!
Rudě to rozkvétá dokola
víc a víc každičkým rokem!

Ba, zmrven je ten širý svět
a zvlažen už dosti, už dosti!
Ta těla ubitá, vyssátá,
ty hladem pomřelých kosti,

ty duše puklé a zničené,
ty mozky ztrhané, trudné —
na všem krev teplá je vylitá —
až bolestně v očích to rudne! —

Kde která myšlenka stála víc
námahy, obětí, hoře?
Z těch těl bys Alpy už postavil,
tou krví už vyplnil moře!

Tož zdráva buď budoucnost, přátelé,
patřte v ni zjasněným okem!
kvete Vám osení do ruda,
kvete víc každičkým rokem!

Vlast Vaše, stará zlá macecha,
zhlíží se v opičí lásce
v lotrech svých, sobcích a darebech,
vybrané čisté to chásce!

Dejte jí s bohem, ó přátelé,
nač hlavy obracet zpátky?
V srdci Vám obraz je vtisknutý
té pravé vlasti a matky!

Já věřím, vím, že ji nesete
se ctí tím širokým světem —
nuž ať ten celý svět zakvete
tím Vaším červeným květem!

MYŠI

ČILI ČASOVÁ PÍSEŇ O ANONYMECH.

Z podzemních skrýší
jdou v noční tíši
šedivé myši
na širý polní lán,
kde na sta klasů
zrn tají krásu —
plod dobrých časů,
jenž byl dnes posekán.

Jaká to sousta!
Kterak tu chroustá
potvůrek spousta
to cizí zlaté klasoví!
Očka jim září,
klid je v jich tváři,
pak se i páří —
jich způsob jest už takový.

„Fuj, příběh sprostý!“ —
Jen v počestnosti
nechte být hosty
své uši přímým veršům mým:
ty šedé myši,
— pánbůh to slyší —
jdou ze svých skrýší
jen hladem hnány poctivým!

My však, druh za druhem,
jenž jdeme za pluhem
širokým okruhem
dědičné národní role,
my známe potvory,
jež najdou otvory
v špýchary, komory —
natož pak v bezbranná pole!

Klasy nám roznesou,
zrnka z nich vytřesou,
nečistou hubou svou
hryžou je, pošpiní, znectí;
ba, ani netušíš,
už sám jich zakusíš:
plíží se taká myš
ku jménu, k osobě, ke cti.

Kdyby je honil hlad,
moh bys se usmívat
a konečně jim přát,
by žili a tyli si v suše —
však ne, je žene jen
na klasů našich plen,
na loupež našich jmen
bídáctví mrzácké duše.

Tož, když se přižene
po roli zděděné
to jméno bezjmenné,
hned po něm, přátelé, skočte;
bijte myš po myši
neb Příští nejbližší
s pochvalou nejvyšší
vám činy ty k dobrému spočte.

„BOŽÍ BOJOVNÍCI.“

Nač výbuch vzteku, nač to rozhořčení
a nač ten zápal chtít se bít a rvát?
Vždyť novým zrovna nám ten případ není,
vždyť zažili jsme to již tolikrát!

Dlaň pána časem lokajům v líc tleskne —
což na tom? Toť už losem lokaje . . .
Pokorně sklopí sluha oči teskné
na pohled přízně znovu čekaje . . .

My mlčeli, když bylo probíjeno
dědictví malé; nechvěla se pěst,
když utráceli svoje dobré jméno
a vdoví groš své vlasti, její čest —

My mlčeli, když lezli do livreje,
do dlouhých punčoch, s přeskou střevíců,
přestaly vzdechy, úzkost beznaděje,
ba, plnilo se snění tisíců —

My mlčeli, když na hruď zotročilou
jim blahosklonně ťukat počali:
je dobře sic, být velkým vlastní silou,
však líp je řád mít, dekret, pochvaly —

Nuž, tleskla rána — nač se rozčilovat,
když krev už zvykla na oběh si mdlý?
Teď moudrostí je pozorně se chovat,
být trpěliv, než přejde rozmar zlý.

— — — — — — — — — —

Však ať ti muži aspoň vousy shodí,
husitské brady břitva rozruší,
ať v službě své jak histrioni chodí,
jak papeženci, baby, eunuši.

17. října 1899.

OSUD.

Možno se těšit . . . možno připíjeti
lepšímu příští . . . míti naděj stále —
vždyť v duši často růžová zář vletí
z dnů, které přijdou . . . věříš skoro — ale —

Je propast: její dno jest nedohledno,
příšerně zeje jícen rozšklebený,
jest ticho v něm, tma půlnoční a ledno
a hluchý jest a věčně bez ozvěny. —

Na oné straně cosi paprskuje,
hrá duhami a sladkým rytmem pěje —
a s této strany příboj Bědných duje,
zmítá se, vzlyká, ruce pne a kleje.

A propast mlčí . . . Ach, my připíjíme
přeludu, jenž se za ní míhá skvělý!
Snad vnuci přejdou, až ji vyplníme
až ke dnu svými vychladlými těly.

ŽALM.

Ó Bože (jsi-li), proniká-li k Tobě
hlas našich vlasteneckých advokátů,
národních řečníků a umných veršotepců,
žen blouznivých a čilých žurnalistů,
všech, kteří ve všech toninách Tě prosí
o svatý plamen nadšení, by spadl
odkudsi s nebes, zažeh srdce, duše
národa všeho k bojům dnešním, příštím —
i kacíře, i syna ztraceného
hlas slyš a vyslyš:
Spadne-li ten plamen,
ať padá v srdce cudných milujících,
jichž láska kvete v slohu třicátých let;
ať padne v hrdla spolku při sklenici,
jenž chraplavým si hlasem hejslovaní;
purkmistrům dej jej pro slavnostní chvíle,
vlastencům z profese i advokátům,
těm dej jej, Pane, neboť taký plamen
neškodí celkem: chytne, kmitne, shasne.

a nositel se z něho klidně vyspí
jak z vína, z piva.
Ale národ, Pane,
chraň před nadšením tím jak hlizou moru,
před extasí a opilostí ducha
chraň národ, Pane!
Tvrdými nás učiň,
tuhými v sobě, chladnými jak ocel,
ta ocel, jež hrá leskem labradoru
a nechytá a nehřeje. Jen sláma, dřevo
plamenem vznítí se, však život tratí.
Ta ocel svítí, chladná, lesklá ocel,
odráží slunce úsměvem svým zlatým,
odráží oheň krvavými šlehy,
kdo uhodí v ni, bolest cítí v ruce,
kdo rozpálí ji ve strašlivém žáru,
ten nesmí všetečně se dotýkat jí,
neb ona změní modravou svou barvu
v červenou zhoubu, zničí, spálí všecko,
však sama nehoří.
Tu tvrdost dej nám,
ó Pane, hladkou, tvrdost ocelovou —
a jsme-li dosud železem jen měkkým,
nechť dopadá Tvůj perlík v naše tělo,
ať duní to v nás, ať si hřmí ty rány,
ať odletí ty třísky nestatečné,

jimž není dáno ocelí být jednou,
ztvrď, Pane, nás, by příští temné časy
nás našly tak . . .
Ó modrá oceli ty,
z tebe-li bodák, vjede v prsa cizí
a nezlomí se; šavle je-li z tebe,
rozpoltí rázem sebe tvrdší lebku;
dělo-li z tebe, dovede tvůj jícen
mluviti smrtě; můžeš pluhem býti,
tím znakem míru; chirurgovým nožem,
jenž uzdraví, kde musí amputovat;
i drobným pérem, zbraní nejstrašnější,
když nerezaví . . .
Oceli ty modrá,
ty, silná v sobě, na nic nespoléháš,
jen na sebe, jen na tu tvrdost svoji,
tu hrdou, egoistní, chladnou tvrdost —
ó Pane, jsi-li, slyšíš-li a můžeš —
tou ocelí, tou ocelí nás učiň!

PIRÁTI.

Nectili jsme, neslavili
vlastenecké kramáře,
neomylné hierarchy,
zasloužilé copaře,
práskali jsme ochlokraty,
smáli jsme se hlupákům,
kteří svoje prázdné lebky
týčili až k oblakům —
za to všecko znamenáni
kletbou psanců na čele
sešli jsme se v mořské pláni,
přátelé!

Vzdejme díky dobrým bohům!
Jaký život, jaký ruch!
Volni na duchu i těle
dýcháme ten zdravý vzduch.
Slunce hoří nad hlavami,

vody zelené se chví,
a náš koráb hrdě letí
s rozevlanou korouhví.
Naše říše nemá mezí,
sbor náš nezná přísných kast,
ve svém srdci neseme si
svoji vlast!

Zdrávo buď nám, volné moře!
Ať se ve tvém zrcadle
roztřišťuje slunce, měsíc,
planou hvězdy zapadlé —
ať tvé tajůplné hloubky
zburácené, zvířené
odhalují skalní prorvy,
a své lesy červené —
vždy's nám milo, my jsme klidni,
houpáni na klíně tvém —
buď nám, matko vyvrženců,
zdráva všem!

Mnohou loď jsme prorazili
zasloužilých copařů,
mnohým ustlali jsme na dno
z vlasteneckých kramářů,
hlupákům a ochlokratům

jistě málo bylo vhod,
když jsme je tak potápěli
v horkou lázeň slaných vod —
dálnou otčinu pak naši
úžas, vztek a furor jal,
nový pranýř, nové klatby —
tož jen dál!

Plachty vzpjaty, vítr duje,
moře hučí pod námi,
letíme tak volně, hrdě
zpěněnými vlnami;
k bojování narozeni,
bojováním tuženi,
nesem neklid, nesem boje,
zmatek, strach a zděšení.
A co chováme si v srdci
jako zář svých zřítelnic,
to nám bude jednou soudcem —
nikdo víc!

ŠAŠKOVA TRAGEDIE

VIDĚNÍ Z R. 1648.

Já viděl Věčnost.
Nad hvězdami všemi
a dalekými planoucími slunci,
kam lidská myšlenka se nedonese,
já viděl Věčnost. Neobsáhlé cosi
bez hloubky, hranic. Ležely v ní věky
s národy, vojsky, říšemi a králi,
oltáři, bohy; zločiny tam byly
i velkost, sláva; bída milionů
i jásot jednotlivce; báje srdce,
sny ducha, dramy zoufání a krve —
vše ztrnulé a všecko beze hlesu.
A příčiny všech věcí řadily se
k svým následkům, a bylo všecko zjevno,
jak palce kol, jež v sebe zapadají.
Měr lidských nebylo tu zla a dobra,
vše vymknuto je dávno z lidské sfery,
a pocitů tu není, jenom Smrti.

A časů proud jsem viděl padající
v tu neobsáhlost. Na šedivých vlnách
se nesly říše, národy a vojska
a knížata a králové a sláva,
sny, báje, krev a zoufání a bída,
uvadlá srdce, duše polámané —
a pokud z toho pozemského žití
jim hlasu zbylo, hlučelo to, lkalo,
úpělo, klnulo a vyčítalo,
i potom stichalo vše, bezehlasně
klesajíc v majestátní ticho Smrti.

Já viděl Osud. Seděl beze hnutí
nad valícím se šedým proudem časů,
sám šedavý a studený jak kámen
a záhadný a velký jak ta Věčnost.
Do proudu díval se a jak dvě hvězdy,
dvě černé hvězdy oči jeho byly,
však neleskly se.

A tu pluly chvíle
s úpěním zbitých, mukou porobených
měst, vesnic ohněm, pláčem, bídou psanců,
vším děsem války.

Duše má se chvěla,
neb rodné hlasy zněly z toho proudu,

to bědy mého lidu pluly kolem.
Tu k Osudu jsem pozdvih svého hlasu:
„Kde váhy jsou, jež toto všecko váží?
Co přijít ještě má? Co přijít může?
Hle, třicet roků pluje kolem Tebe,
tož třicet roků krve, slz a vzdechů.
Čí vina je? Jsme právem odsouzeni?
A byla-li v nás vina, už ty slzy
ji mohly smýti, a ta krev ji splatit . . .
Co nutno ještě?“
Seděl nepohnutě.
A náhle bylo jasno mi v té chvíli,
že není pánem vin a pokut, trestů —
on, věčný dohližitel, nese péči,
by myšlenky a činy v zemském žití
plod vydaly a zašly, a plod jejich
by vyzrál v nové myšlenky a činy,
a řetěz přerodů těch vládne lidstvem
a na Věčnosti on je řadí k sobě,
by v říši Smrti byla harmonie . . .

A takový děj zřel jsem v proudu nyní:
Most vidím, věž — oh, znám ji, na té věži
zřetelně poznám zrezavělé koše,
v nichž houpaly se kdysi sťaté hlavy,
jež přinesli sem ze Starého Města —

a kolem věže jarobujná mládež,
to naše mládež, s klobouky a péry,
puškami, kordy: jako lvi se bijí —
oh, česká krvi! nadšení jim září
z bujarých zraků — ó ten svatý zápal,
jímž život, oběť největší, se pálí!
Muž suchý v kutně — poznávám tě, otče,
a líbám kříž, jímž kyne v boj tvá ruka! —
jim velí, pobádá je činem, vzkřikem
a marně ne: hle, schlíplá vlků smečka
jak s beznadějným vztekem ustupuje!
Tu cítím, jak se upírají na mě
dvě černé hvězdy, neleskté ty oči
a Osud mluví:

— Vidíš boj ten dole? —
„Zřím, vlci švédští chtějí dobýt Prahy."
— A obhajci? —
„To naše mládež zlatá."
— A vede ji? —
„Kněz Plachý, jezovita."
— A bijí se? —
„Za víru katolickou
a za Císařskou Milost, Ferdinanda."
A tu jsem viděl, jak ty černé hvězdy
zaplály na mžik, jak z nich krutý výsměch
vyšlehl na mě. Na to Osud řekl:

— Číš naplněna. Jesti dokonáno.
Už boje netřeba. —
I stalo se pak,
že v skutku mír byl zavřen, válka hrozná
že došla skončení a časy bídy
že přestaly, jak kroniky nám praví.

MONOLOG.

K vám, kteří pozemskými statky oplýváte,
vznešení páni, šlechto urozená,
monarchů z vůle boží Majestáty,
ubohý blázen ruce spíná
— zlá doba na něj dolehla
to ode dne, kdy začala hrát Bída
na housle k tanci jeho Veselosti . . .
a proto v zrak se jemu nedívejte,
neb může smát se pouze jedním okem,
co druhé se mu v slané vodě topí,
a obě ho tak bolí, bolí —
nemáte, páni, někde ve svých domech
vakantní službu domovníka?

Můj otec — znáte, páni, toho starce?
Je domovníkem v starém šerém domě,
kde asi dvanáct nájemníků bydlí,
má bleděmodré čekankové oči
a v prsou starou, zajizvenou ránu —
můj otec bolí mne.

A znáte vy ten starý šerý dům . . .
nad železnými vraty trčí pták,
podivné jakés zvíře, má dvě hlavy,
dívá se na vás otevřeným zrakem
a přec je neživý;
a chodby jsou tam šedivé a tmavé,
na stěnách visí kříž a pavučiny,
a v lidských tělech scvrkají se duše
na pidimuže.
Můj otec je tam domovníkem.

Náš ponocný však mnoho pamatuje
a mnoho zná a mnoho viděl.
Když spravedlivé nebe oko zavře
a zardívajíc hanbou se a zlostí
nad vším, co za den bylo uvidělo,
usíná smutně —
když lotři noční povstávají k činům,
on s lampou kráčí, bdící svědomí,
a pozoruje . . .

Ten ponocný mi jednou vypravoval,
že nejsem jenom sluhy potomkem,
že sluhou nebyl vždycky otec můj —
ach, od toho dne začala hrát Bída
na housle k tanci mojí Veselosti,

a proto mohu smát se jenom jedním okem,
co druhé se mi v slané vodě topí —
tož prosím, v zrak se mi teď nedívejte!

Můj otec pánem byl
a stavěl dům.
Ten starý šerý dům, ten stavěl, páni, on.
Pro děti svoje, svoje přátely
a také trochu pro své pohodlíčko —
vždyť taký už jest, páni, světa běh.
Pak dlouho bydlil v prvém poschodí,
to dávno už, já nebyl na světě —
tak starý ponocný věc vypravuje . . .
A potom stalo se:
— bez viny nebyl ovšem otec můj,
však proto lilie jest pouze květinou,
že nevinnou je —
byl listopad a byla tmavá noc,
(to všecko viděl starý ponocný,
a spravedlivé nebe — spalo, spalo),
tu v domě hádka strhla se;
kde meč, kde dýka — všichni sápali se
na mého otce.
A jeden vehnal špičku meče svého
až k srdci jemu. Myslili, že mrtev.
A tenkrát jeho čerstvou teplou krví

to zvíře nasytili nad vraty,
až oba zobce se mu zkrvavily.
Ty byla, páni, vlastně moje krev,
neb já jsem pošel z krve otce svého,
a že jí málo, tož jsem do dnes chudokrevným.
Déšť ostatně už sešlehal tu krev
s zobanů potvorného zvířete,
já však ji vidím na nich do dneška.

A proti nadání všech uzdravil se otec.
A že byl od té doby
pokorným, tichým, duší zakřiknutou,
tož dali mu tam službu domovníka,
tam, v starém šerém domě.

A mně je líto jeho zotročení.
Dvůr zamést káží — mete dvůr.
Nanosit vody, — shrben vodu nosí.
To a to přinést — běží ve dne, v noci.

Jde panstvo na ples — otec v mrazu čeká,
i přijíždějí — čepici svou smekne,
a mrazný vítr hrá mu sporým vlasem —
on necítí!

S kozlíku vozu lokaj odplivne si
a ví, kam otrocká ta slina padne,

a slina padne otci mému na tvář —
on setře ji a necítí!

Psa pohladí, na otce mého zařvou,
pes štěkl by, můj otec skloní hlavu
a v čekankových očích úzkost hostí
a necítí! . . .

Ten starý šerý dům
má trhliny.
A trhlina je písmo Osudu,
poslední hláska v jeho abecedě.
A tomu smyslu otec rozumí
a chodí, pátrá, plný zoufalosti
a maltou zalepuje
a svory vbíjí —
v truc Osudu chce zachovat ten starý šerý dům.

Pán jeho spí,
a netečni jsou k všemu nájemníci —
jen tatíčkovi mému krade sen
ten strach o starý šerý dům!
Tu jako pavouk chodí ztichounka
a jako včela kutí cos a lepí,
neb křikli by, že ruší jejich klid —
a tatíček můj necítí!

K vám proto spínám ruce,
ó vzácní páni, šlechto urozená,
monarchů jasné Majestáty,
dopřejte v některém svém domě
pošetilému starci
vakantní službu domovníka!

Hůř nebude mu nikde.
On bude sloužit vždy a všude,
poctivec bědný,
a mnoho nežádá:
jen kývněte mu blahopřejně řasou
a poklepejte časem na rameno,
on, dobrotisko staré,
vám bude žehnat čekankovým zrakem,
dušičkou udupanou,
a vrásčitým bít o zem bude čelem!

Já, vzácní páni, šlechto urozená,
a Majestáty mocných vladařů,
za toho starce já vám vděčen budu,
mě bolí srdce —
po bláznovském svém způsobu
vám vděčen budu:
papouškům, špačkům, opům pitvorným
odkoukám talent jejich,

smích uvězním do tahů vašich lící
a přikuju jej zvonivými pouty —
jen dejte, prosím, někde otci mému
tu službu domovníka!

PÍSEŇ RODINNÁ.

„I otcevrahům měla by být milost dána —
tak málo nás!“ — —
to Maďar kýs řek, pak se také ovšem zbláznil,
nu, žádný div!
Jak blaze nám! My můžem se své české lípy
dle nálady
odetnout sněti, dolní okoralé sněti,
jež netouží
urvati purpur červánkům a stříbro bílým
mráčkům,
ach, prapor náš!
Ty sněti proklaté se v šíř jen rozlézají —
sem sekery!

Ne, nic nám neschází a vším my oplýváme —
Než, schází přec:
rým písničce mé, rým; však ať v ní za to zvoní
má rolnička!
Ty rolničko má, poctivá ty družko moje,
jen cinkej dál!

Náš svět je na ruby: jen blázni pravdu mluví —
tož cinkej dál!
A v našich rybnících půl milionu kaprů
se dohodlo,
že nutno vyvražditi všecky bujné štiky.
A stalo se.
Svět na ruby, a proto moudří ztrácí hlavu.
A kdo chce spát,
nechť noční čepici si až přes uši stáhne —
a dobrou noc!

A rozumným-li zrakem blázna rozhlednem se,
duch zaplesá,
neb průmysl a obchod zkvetly v našich vlastech
za našich let;
hle, steré továrny na vlasteneckou šťávu!
A tovar náš
jde světem vítězně a bez vší konkurence
a živí nám
půl milionu ctihodných a dobrých lidí —
buď sláva mu!
Lze v lahvích bráti jej, či en gros v celých
sudech,
však radno jest
prozkoumat předem rudobílou etikettu,
neb taškáři

jsou u nás obmyslní jako všude v světě,
a svět je zlý!

Čest národa! Té máme tolik, bratři drazí,
— dík praotcům —
že možno žít z ní jako zveselený dědic
z svých odkazů.
To byly orgie! To šampaňského zátky
v dál hřímaly!
Šosáci zřeli na nás studenou svou hrůzou,
eh, sper je kat!
I na dluh žíti možno, vesele žít, ryčně,
čert rozum vem!
I bilance vem! Nač se do tobolky dívat!
Nuž, vzhůru číš!

I bylo nějak — také ještě nějak bude —
těm praotcům
nějaký dloužek také nějak zaplatíme:
náš dobrý Hus
svůj pomník dostane, vzdor všemu, hrom
a peklo!
Co chtějí víc?
U čerta, nač ten stálý skřekot sov a sýčků,
co má to být?
Vždyť přece není půlnoc, vždyť jest jasné ráno,
jdem k poledni!

Nad hlavou ubohého blázna slituj se,
ó Pane Ježíši Kriste,
a chceš-li soudit, suď se vší přísností
jen srdce jeho čisté!

Ne, nic nám neschází . . . jen úroda nám
schází . . .
jen úroda . . .
Půl milionu dobrých šibeniček
u našich vísek, měst,
půl milionu dobrých pevných kliček —
a do nich
půl milionu vlasteneckých hrdel,
těch řvoucích vlasteneckých hrdel!
A když by prací naší vypěstěných
půl milionu takých plodů klátilo se vlastí,
z té úrody
bylo by dobře nám a dobře všem těm příštím
až na věky!

EPISODA.

V sluch mého bláznivého Majestátu
zalehly hlasy nespokojenosti;
a že to hlučení mi bralo spánek
a rušilo poklidné zažívání,
tož po příčině pátrati jsem začal:
milion jest jich, milion to celý
a možná víc, a všichni stojí dole,
nejníže dole v šeru, puchu ulic,
jak vyšli z šachet, továren a dílen,
ze hřmících vlaků, ze stavenišť rudých,
z cihelen, lomů — mají žluté líce,
pohledy zlé a zatvrdlé a ruce,
žilnaté ruce, zpěchované, černé
— buď nemyté, buď zažrané v nich vrásky —
a ruce ty se zatínají v pěsti
a pnou se vzhůru, k tomu ústa křičí,
už zvykem jaksi rozevřená ústa:
Chléb! Světlo! Světlo! Chléb! a Chléb
a Světlo!

Ten pohled zrovna estetický není
a řev je také trochu jednotvárný
i ve slovech i v ostré melodii . . .

Ach, na nás, bláznech, Osud zaskrblil si,
když rozum rozděloval, za to přidal
nám na srdci, což bláznovství je naše.
Neb srdce — to jest cestou k našim očím
a srdce jest i cestou k našim uším
i dveřmi k duši naší. Jest i mírou,
jíž svět i lidi měříme, jest váhou
pro zlé a dobré — srdce je náš tyran,
vše ostatní v nás jenom otrok jeho.
Tož řev a pohledy a pěsti vzpjaté
mé srdce stiskly. K biskupům a kněžím
já o radu šel.
                    Na klenutých břichách
sepjaté ruce točili si mlýnky
a v tuku skrytá očka vznesli k nebi
a řekli: „Plni Satana jsou oni.
Ne chlebem člověk živ, však slovem božím.
Království nebeské nechť touhou jejich,
a ostatní vše přidáno jim bude.“
A někteří z nich na balkon i vyšli
a kázali ta slova dolů davům,
čtli z evangelia cos na to ještě,

než nepronikli hlasem — plni zlosti
hodili knihou v shluk ten, kniha padla,
však milion řval výsměšně a drze;
Chléb! Světlo! Světlo! a Chléb! . . .

Tu obrátil jsem k vlastencům svůj zřetel:
„Hle, bratří dole, jedna krev, krev naše!“
Vlastenci pěli nadšený zpěv jakýs,
dva rýmy: Vlast a slast! mi hřměly v uši,
a dlouho proseb mých si nevšímali.
I klepati jsem na jich srdce počal
— podivná srdce! byla malá, větší
a znělo to v nich peníze jak v měšci,
a každé mělo přelíbeznou vlastnost,
že roztáhnout dle potřeby se dalo
i na pytel až — z čehož já jsem viděl,
že srdce blázna od přírody musí
být jinak strojeno než patrioty,
a další výklad: bláznovství, to není
změtení koleček, jež v lebce máme,
však nedostatek elastiky srdce . . .

Konečně usmál patriot se jeden
a řek mi: „Blázne z bláznů, vyjdiž se mnou.“
Vzal pěkný bílečervený si prapor,
vstoup na balkon a rozvinul jej celý

a hromoval: „Ne chléb, Vlast matka napřed!“
I spustil prapor v davy. Prapor dopad.
Tu milion se vztekle na něj vrhl,
půl bílou oderval a sšlapal divě
a rudou půli vznesl nad hlavami
a řval zas: Chléb! a Světlo!

„Viz, blázne,“ vlastenec se na mě katil,
„s korouhve naší strhli barvu míru
a barvu krve drze vytyčují —
oh, jenom bodák sklopí tyto ruce,
olovo stiší řvoucí tato ústa —
toť vlastizrádci —“ a šel rozhorlený
pět píseň druhů.
Já šel k lidumilům.
Ozdoby lidstva, svědomí ta přísná,
seděli v radě: zakládali spolky
k ochraně zvířat, psali manifesty
o věčném míru, skládali tam protest,
to proti vraždě tuleňů a mrožů,
neb Eskymové tak prý zuřivě si
proti těm přeubohým tvorům vedou,
že možno bát se již jich vyhynutí . . .
Na slova má vstal stařec šedobradý
a útrpně mi v oči patře pravil:
„Ubohý, blázne, jedno tobě povím.

Zda pozoruješ koně na ulicích?
V povozech těžkých zapřažené koně?
Hleď, tak jdou od prvního kuropění
do pozdní noci. Viděl's jejich oči?
Jsou slepá, bědná zvířata. A nad to
nemají hlasu, nemohou si stýskat
a požalovat. Jdi, rci milionu,
by na kolena pad a blahořečil
Osudu svému, že mu oči nechal
a lidskou řeč, že stýskati si může.
Cíl náš je velký, daleká je cesta,
a protest první tam, kde utrpení
je větší . . .“ Leccos ještě řek mi
filantrop starý — paměti však nemám.

I šel jsem ku státníkům, diplomatům.
„Ah,“ usmáli se, „předem nutno znáti
je historii. Ta zná jenom kroky,
rozvážné kroky. Skok — toť katastrofa,
a státu složení jest velký problém,
dějiny pracují tu, není radno,
by lidská ruka sáhla v dílnu jejich.
My věříme, že přijde jednou doba,
jež vyplní jim požadavky všechny —
však dnes tak není. Nutno tiše čekat,

mít trpělivost. Zvolna, ale jistě
jde doba nesouc v klínu, čeho třeba . . .“

A že to hlučení mi bere spánek
a poklidně mi zažívati nedá,
tož sám vystoupím, našloť srdce moje
prostředek, pomoc — milion mi bude
v pravnucích svojich ještě blahořečit:
„Vy dole tam, vy ruce natažené,
vy klesněte! A volající ústa,
vy zavřete se! Poslyšte mé rady!
Mé srdce mluví! Sevřené mé srdce.
A netiskněte mi je, prosím, dále,
neb bolí to. Já, blázen, radím moudře.
Je nutno zvrátiti řád jeden předem,
řád Přírody! Hle, viděli jste včely?
Tam královna si sedí pyšně v úlu
a trubců má kol sebe valné roje,
a dělníci tam, kteří trubce živí
i královnu! A mravence jste zřeli?
Tam kasta dělníků a bojovníků
a vůdci tam a parasiti líní.
Tam nutna revoluce! Potlačení
a kdož jsou dole, vzbouřiti se musí!
Tam vaše práce! Přírody řád zvraťte!
Ať žije vzpoura! Mravence a včely

musíte vzbouřit, tam je vaše spása!
Vy znáte Darwinovu theorii?
Nuž, tam to kotví, tam je pramen bídy.
Přejatý zvyk a dědičnosti zákon,
jímž žije tvorstvo! Ke kořenům jděte
a neste prapor červený v ty ouly
a v mraveniště! Tato revoluce
červánkem bude vašeho i rána,
neb v řetěze tom zotročení všeho —
po článku článek rozbit býti musí.
Vzestupně jde to. S mravenci to začne,
a u vás skončí. Příroda je krutá
a konservativní, vy vneste vzpouru
do její říše, ona rázem ztratí
svou raison d'être, a v tom okamžiku
dech svobody vším tvorstvem stoupat bude.
Od včel až k vám. Toť jasno, bratří moji!
A u kořenů dlužno začít, jinak
to dílo bude nezdařené zase.
Vše půjde rychle, nebojte se, prosím,
neb tisíce let před Věčností tváří
jsou jako výdech jeden. Lebka má i vaše
už budou tlít, je pravda, proti tomu
však neznám rady. Soulad má být ve všem,
a délka cesty vyžaduje času.
A svaté právo vaše, jak je zvete,

též času třeba má, by povyrostlo
a síly nabylo a hlavně: zubů...
Neb dneska, přiznejte mi, prosím, přece
je nemluvně to chudokrevné, malé
a bezzubé a v ručkách nemá síly...
Nuž, neznám strojit slov ve hřmivé věty,
v obraty přesvědčivé, vím však, cítím,
že jedno třeba: Nésti revoluci
do mravenišť a úlů! Rozbít zákon
Přírody staré, zrcadlo jí rozbít,
jež lidem drží — pak vše bude jinak...
A požehnání mého Majestátu
buď láskám vašim..."

TRAKTÁT O VLASTENECTVÍ.

Ten kousek země, kde jsem rost a prožil
své dětství, chlapectví, svá mladá léta
s tím sladce hloupým prvým milováním,
s tou prvou trýzní, sklamáním a hořem:
v rovině labské jedno bílé město
s modrými lesy v dálném horizontu,
se starým zámkem, zdivočelým parkem,
náměstím klidným, chrámem beze slohu,
jenž stlačenou věž nad krajinu zvedá,
vlnivá pole, alejové cesty,
na křižovatkách boží muka, louky
při tiché řece, známé vísky kolem —
ten kousek země vše jest, po čem toužím
v ulicích řvavých protivného města.
Však spíš to touha po mých mladých letech,
jež tam jsem žil . . . neb duše bláhově si
ty kraje kreslí, touží po nich, teskní —
a zatím se v ní, v blázínku chví naděj,
že návratem tam se jí mladost vrátí . . .

Vím, že bych stejně miloval kraj jiný,
kdybych byl jinde mladost svoji prožil.

A toť má vlast. Nic víc. Já nenaučil
se zbožňovat ten zeměpisný pojem,
jejž utvořili hladcí diplomati
v svých kabinetech; jejž nás professoři
z map znáti učili; a který může,
jak každý jiný zeměpisný pojem,
už zítra třeba scvrknout se či vyrůst —
dle toho, padne-li kdes na bojišti,
v strašlivé bitvě, po níž nám nic není,
víc mladých lidí z té či oné strany!

Já nenašel svou pýchu v historii,
v modlářském chrámě, kde se zbožní snílci
vrhají k zemi, tlukou divě v prsa,
že též jsou Čechy: ne; jak všude jinde,
jsou děje naše řadou strašných činů,
(konaných námi, utrpených námi),
ničemných lidí, rozvlněných vášní,
a prorad, útisků a otročení;
i světlé zjevy byly tu, jež staly
se jasnozvukou mincí denních frází
chytrákům dnešních dnů, jak všude jinde.

Na dny naše též nejsem hrdým. Nejsmeť
my lepší jiných.
Jsme mělcí, povrchní, kde moc, tam sehnem
otrocky šíji, za to poníženým
jsme zlými pány. Chvastaví jsme sobci,
vznětliví blázni, směšní ve své pýše
a malomocní v planém rozhořčení.
Taškáře máme, hlupáky a lotry
i obchodníky v čistém vlastenectví,
hrst lidí též, vždy poctivých a přímých —
to vše má všude jinde každý národ —
a bozi, to snad má být pramen pýchy?

Ne, nejsem vlastencem a nemiluji
svou vlast, jí nemám, neznám, nevím,
proč milovat. —

Jsem Čechem, jak bych mohl býti Němcem,
či Řekem, cikánem a negrem
jinde se zrodiv. Češství mé je částí
života mého, které pociťuji
ne jako slast a rozkoš, však jak vážnou
vrozenou povinnost. Má vlast jest jen ve mně,
tu nepřistřihnu na komando něčí
a neobarvím podle denní mody;
ji nevezmou mi; ona bude žíti,

když nad mým hrobem bude růsti tráva,
dál v jiných duších — v nich-li zajde jednou,
pak mrtva jest, jak pěl to starý Kollár.

A pracuji-li pro ni, pak to práce
je pro češství, jak já je cítím v sobě.

A budu-li kdy na ně hrdým, budu
jen na svůj život hrdým . . .

KONEC SATANA

V. E. ŠAFFOVI

Byl podvečerní listopad.
Šedivé mlhy táhly z lad
a lezly k těžkým nebesům.

Je dole víska, nad ní chlum,
po jehož bocích za léta
koz mlsných stádo poletá,
a na jehožto vrcholi
zří stará lípa do polí
svým stínem kryjíc hochů shluk
a starý obraz božích muk.

A teď, co den se s nocí rve,
tu sedí divných druhů dvé:
v orvané lípy koruně
Smrt hoví si jak na trůně,
černého zraku dutinou
se rozehlíží krajinou
a žlutou, vpadlou křiví líc
táhlý si nápěv hvízdajíc.

A na studené kameny
muk božích used skrčený
a sešlý suchý čert. A žal
mu ze psích očí vyzíral
i rozkašlal se chvílemi.

V tu dobu kráčel polemi
vesnický páter. V sklonu dne
to chození je příjemné,
neb žaludek spíš vytráví
a k večeři se připraví.
A při tom možno promyslit,
co zítra zbožným uším dít,
až naplní chrám po ranní
poslouchat velké kázání.
Že vysoký pak nebyl chlum,
nes po něm páter tíž svých dum
a když už na vrcholi byl,
shled čerta a se zastavil,
tři kříže vtal do vzduchu v ráz
a křik: Apage, Satanas!

Však pekel syn se trpce smál
a takto knězi vyčítal:
„Tak vida, jak na hloupou zvěř,
jdeš na mě, otče; hanba, věř.
Což jsou už tempi passati,

že bývali jsme ty a ty?
Ty, pastýř duší, stáda kněz,
já věrný sluha tvůj, tvůj pes?
Já sedal duším lidským v týl,
já chrámy jimi naplnil,
já hnal je v šero zpovědnic,
já ve snách jevil jim svou líc,
já při kšaftech u loží stál,
na kostel, klášter vzpomínal,
na fundace a nadace,
na divuplodné orace,
jež všecko vyrvou drápům mým —
já byl jsem živitelem tvým.
A sloužil jsem ti sta, sta let,
však z tebe stal se zvolna led,
mě zanedba'ls a zapomněl,
a když jsem ti teď v ústret všel,
ty na mě kříže házet chceš?
fuj, styď se, otče, za faleš!"

Kněz vlídně usmál se a řek:
„Já nevím, čerte, nač ten vztek?
Jsme hotovi, toť jasno přec,
a dáta staršího ta věc.
Stal jsem se k tobě netečným,
že's ty se stal mi zbytečným.

Nechápeš? Nuže, aspoň věř:
Tys metafysická jen sběř,
jež tak jen dlouho může žít,
dokud v ni věří bodrý lid.
Nu, žil's přec hezkých roků dost.
Však teď už lidská společnost
nit žití tvého přestřihla.
Už nevěří v tě — věc to zlá,
však co tu dělat? S paluby
se hází přítěž, zmaru by
se vystříhala lodička,
v níž sedí církev Matička.
Když kormidlo měl svatý Jan,
tys mohl býti zachován:
tu peklo žilo, v hranici
hořeli bídní hříšníci,
tu draci lezli po lesích,
kde kořínky jed zbožný mnich,
tu čarodějnic hříšný sbor
vyletal v nocích nad obzor
a rouhajícím na zkázu
krev vytrýskala z obrazů
a v kostele zor svatých soch
se otevíral . . . Tak's žít moh,
v ten vzduch jsi dobře hodil se.
V něm člověk žil, jak zrodil se,

náš po smrti, jak za živa.
Ne vítaná, ne vábivá
pak přišla změna. Církev mát
však zná svých duší ostříhat.
Teď svatý Pavel v ruce své
má kormu lodi houpavé.
On Církve advokát a štít,
zná s proudem doby moudře jít
a nezadat nic, nepustit.
Co možno svolit, svolí se,
co přítěží zlou, shodí se —
tak pro tě není místa již.
Vím, málo tomu rozumíš,
vždyť v shonu věcí všelikém
byl's vždycky špatným logikem.“

Čert kašlal, potom do dáli
se zraky jeho upjaly:
„Oh, kněžská vděčnost! Mohl jsem
ji vlastně poznat životem!
Vy Jidášovi klnete,
a přec ho bylo v době té,
v té zahradě tam potřeba —
jej nebýt — jste dnes bez chleba!
Vy proklínáte Nerona,
a dle vašeho zákona

I čert se zdvih a nečistá
svá očka upřel na Krista.
Však Kristus sešlý, plechový
mu ani slova nepoví.
Rez rozežral jej, vítr zlý
jím lomcuje, že zakvílí.
I zavyl opuštěný ďas
a boží mukou pozatřás,
však Kristus mlčel . . .
Táhlý hvizd
se ozval vzduchem, jako list
Smrt svezla se a bez slova
se chápe rámě čertova.
A našlapujíc zlehounka
s ním kráčí vážná, tichounká
do zamlžených, pustých lad,
kam večer černý příkrov klad.

ORNAMENTY

III

LEGENDA O SMRTI JOSEFA PĚSTOUNA.

H. SCHWAIGROVI.

Byl podzim žití jeho takový:
dorostlí syni vyšli z domova
jak vyvedená z hnízda ptáčata
a vlastní hnízda sobě stavěli,
pojali ženy, děti rostly jim,
a šťastni byli; šla i Maria
a pobývala v domech synů svých
jsouc pomocnicí snachám zkušenou
při porodech i pracích domácích
a vňoučatům svým prvou družkou her
a prvým vykladačem života.
On Josef, tesař, také opustil
tak smutný nyní rodný Nazaret
a v Jerusalem přestěhoval se,
by blíž byl chrámu, místům posvátným
a hrobům mužů božích, proroků.
Sám zajisté on zbožným mužem byl,
jenž postil se, dny světil sváteční

a předepsané dával oběti.
A Bůh že v samotě mu pouze zbyl,.
tož k Bohu přilnul. Vedle Boha však
byl Ježíš, jenž mu nad vše drahým byl.
Jej v duši měl jak poklad hřející,
jím žil, v něm nesl celou pýchu svou
a celou radost stařeckých svých dnů.
Když po dne skonu vyšel z dílny své
a na ploché se střeše usadil
a zadíval se v ohvězděnou noc,
tu nitrem jeho táhly obrazy
minulých časů, prošlé žití své
prožíval znovu v tichých vzpomínkách.

Nazaret viděl, viděl mladost svou
a prvé setkání své s Marií,
jak štíhlá klopíc k zemi tmavý zrak
se džbánem ke studánce stoupala.
I viděl chvíle, kdy si vědom byl,
že vzrůstala v něm toužná náklonnost
k té dívce málomluvné; viděl den,
kdy ptal se jí: chceš mojí ženou být? —
a ona jemu zaslíbila se.

I viděl den, kdy spatřil k hrůze své,
že v mateřské jest ona naději,
ač nepoznal ji . . . tenkrát tajně chtěl

jí lístek zapuzení navždy dát,
jak dovoluje zákon Mojžíšův —
však neměl síly; hrdost muže v něm
zlomila láska; nikdy neptal se
čí dítě to, jež nosí pod srdcem,
a ona sama nikdy neřekla.

I viděl noc tu v chlévě pastýřů,
kdy bez přístřeší bludným poutníkům
se dítě narodilo; na nebi
ohromná hvězda zlatě zářila
pokorně ohon nad chlév svěšujíc,
a pastýři se sběhli vůkolní
a před robátkem malým poklekli,
jež k velkým věcem jistě určil Pán.

Jak drahým bylo mu to robátko,
když vztáhlo k němu tlusté ručky své
a v čistých očkách radost hrála mu!
Neb byly to zas oči Marie,
ty velké, tiché, hnědé průhledy
do pohádkových krajin věčnosti.

I viděl strasti toho útěku,
když před zlobou chtěl krále Heroda
skrýt drahé dítě: pouště, šelem vztek,
sluneční úpal, cizích lidí chlad

a smutný život v zemi egyptské.
I viděl návrat. Dítě vyrostlo,
a dražším byl mu ten syn člověka
všech dětí vlastních. Kvetla moudrost v něm,
v něm Hospodin měl zalíbení své
a jeho rty k své slávě otevřel.

I viděl den, kdy Ježíš odcházel;
jej zdržovat se neodvážili,
neb slovo Páně zavolalo jej.

Pak slýchal o něm. Valné zástupy
své duše nastavily jeho rtům,
Hospodin dal mu slávu zázraků,
dar proroctví a celou pravdu svou.

A stařec víckrát neviděl ho již
a bez reptání ten svůj osud nes,
ba ani stesk ho nejal, neboť znal,
že věcem toho světa ztracen jest,
koho si k službě zvolil Hospodin . . .

— — — — — — — — —

To všecko duše jeho viděla,
když zrak se díval v světlo bílých hvězd
a teplá noc ležela nad městem.
A stařec klidně čekal konec svůj,
bylť úkol žití jeho naplněn.

a slavný úkol: jemu chudáku,
prostému muži nazaretskému,
Bůh v ruce svěřil mládí proroka,
snad největšího od dob Mojžíše.

— — — — — — — — — —

I blížil se čas Noci Veliké.
V háv sváteční se město odělo,
a poutníci sem přišli z krajin všech
navštívit svatý Hospodinův chrám.

Den rozbřesk se, když v dílnu Josefa
vstoup římský voják hřmotným kročejem
a tato slova tesařovi děl:
„Pilatus z Pontu, správce Judey,
tak praví tobě, muži hebrejský:
Tři kříže zrob mi z dřeva tvrdého
a zítra dodej; na Golgathu dva
a třetí přines v soudní palác můj,
kde vezmeš za ně běžnou svoji mzdu.“

Tři kříže zrobil z dřeva tvrdého
a na popravní místo poslal dva,
pro třetí najal silnou oslici,
jej přivázal na tuhý její hřbet
a větev palmy zdvihnuv v ulici,
poháněl zvíře k místu soudnímu,
kříž odevzdal i obvyklou mzdu vzal.

O zlosynech těch letmo řekli mu,
že vrazi dva to, postrachové cest,
a třetí, vzpurník proti císaři,
dal králem Židů sebe provolat...

— — — — — — — — — —

A v pátek bral se Josef k Golgathě,
by kříže prohled, dílo rukou svých.
Šel šumem lidstva. V duši starcově
neklidno bylo. Neznal důvodů.
Sny děsily ho v spánku za noci,
a za dne tíha na něm ležela.
Šel naslouchaje maně hovorům
o zločincích, jichž těla bělala
se s vršku popravního do dálky.
Lid těšil se ze smrti vrahů dvou
i vzpurníka, jenž chtěl jim králem slout.
Ba, tento prý byl větším hříšníkem
těch druhých obou. Bohu rouhal se.
A synem božím býti pravil se.
Mojžíše tupil. Sobot nesvětil,
ni přísných postů. Zákon zavrhl.
A Šalamounův chrám chtěl postavit
prý za tři dny!
Tak lidská zněla řeč.
Na modrém nebi kříže kreslily
se s těly. Dole zástup hemžil se.

Vzhled Josef. Oči hrůzou rozevřel
a vzpíraje je na prostřední kříž
jak v polosnu stál. Lidé křičeli:
— Buď zdráv ty, nazaretský Ježíši! —
— Ty, králi Židů, buď nám nyní zdráv! —
— Eh, rouhači! — Ty, synu boží, ty! —

Zrak Ježíšův se chvilkou otevřel,
a vyslal v dálku pohled nevědomý.

A stařec stál a zíral v oči ty.

A vedle stáli kněží zákona,
a Josef slyšel:
„Ajhle, smrti stín
na víčka nyní klesá rouhače.
Ze stánku chvátá jeho doufání,
dům pavouka má více pevnosti
než naděj jeho."
„Rovna popelu
je vzácnost jeho, bláta hromadám
je vyvýšení jeho."
„Potomci
se zděsí nad dnem jeho, přítomní
podjati strachem budou."
„Z paměti
tak jako mrtvý vyjde, učiněn
jest jako rozražená nádoba."

A Josef odcházel. A po cestě
to v duši jeho hřmělo, dunělo,
jakoby jakýs palác nádherný
v trosky se řítil. Duše sténala.
Pak chvíli ticho. Na to, jakby zas
v ni dopadaly těžké balvany:
— Bohu se rouhal! — Synem jeho zval se! —
— Mojžíše tupil! — Sobot nesvětil
ni přísných postů! — Zákon zavrhl! —
— Chrám Šalamounův troufal postavit
si za tři dny! —
A duše starcova
sténala znovu. Vešel v dílnu svou.
Tu třísky byly, suky, piliny
z onoho kříže . . . Josef na zem kles
a šedou hlavu na ně položil
a cítil v nitru ticho. Bylo po všem.
Vše shrouceno a sříceno a mrtvo.
Jen balvan těžký vedle balvanu,
a mlčely. A krokem nehlasným
tam vcházel Anděl Smrti.

ROMANCE Z TŘICETILETÉ VÁLKY.

Pásla si housátka podle vody,
vila si věneček pomněnkový.

Lukama běžela bílá cesta,
v modravou dálku a cizá města.

Jak se tam děvčátko zadívalo,
písničku toužebnou zazpívalo.

Tou cestou voják jel do daleka,
uviděl pasačku, klobouk smeká.

A bílé péro měl na klobouku,
k děvčátku zajel si přes tu louku,

vojáček, červený mládeneček,
požádal panenku o věneček.

„Kdybych ti věneček měla dáti,
byla bych trestána od své máti.

Kámen by mi na krk přivázala,
do vody hodila, proklínala."

„Máš-li ty takovou matičku zlou,
pojď ke mně na koně, pojeď se mnou.

Pojedem, panenko, k Fridlandovi,
nikdo se o tobě víc nedoví.

Fridland je kavalír a nás má rád,
a my zas dovedem krev pro něj dát.

Muzika hrá, bubny zabubnují,
fridlanští do světa mašírují.

Na východ, na půlnoc, západ a jih,
Fridland je nad nima, svět je jejich.

Pojď, sedni na koně, děvčátko mé,
po bílé silnici pojedeme.

Budem u Fridlanda vojákovat,
po světě jak ptáci poletovat.

A když tam zhyne má hlava mladá,
vezmeš si, děvčátko, kamaráda.

Když toho zabijou, je tu jiný —
neboj se, děvčátko, vojančiny.

Regiment mládenců, regment je jich,
celičký regiment samý ženich."

— — — — — — — — — —

Sluníčko na bílou svítí cestu,
prach na ní zvedá se, letí k městu.

A stará husička zakáhala,
a stará matička zaplakala:

„Ty stará husičko, nekáhej víc,
pasačka tvá tě pást nebude víc . . ."

V NOCI PRVNÍHO MÁJE.

Spí živí. V pláni nekonečné
se choulí vrby skrčené,
kol leží světlo fosforečné
měsíční lampy studené.

Z továren dálných oči žluté
zří do siného prostoru,
a s věží hlasy hodin duté
se ozvou časem v hovoru.

Je dvanáct. Jako vítr letí
přes pustou jezdec planinu,
však dusot kopyt neslyšeti
a kůň i jezdec bez stínu.

A stane u vrb. Nade hlavou
mu kosa blýská. Zírá v dál
jakoby s touhou nedočkavou
odtamtud čísi příchod ždal.

Jdou . . . Jako na obzoru mračna
když vyvstávají do vzduchu,
černavá massa neprůzračná
se rychle blíží bez ruchu.

Lká vítr. V daleku pes vyje.
A noční ptactvo vzduchem vlá.
Modravé světlo dolů sije
s zenithu hvězda umrlá.

Jde v předu tambor. V lebku tluče,
dva hnáty má za paličky —
nic neslyšet, však v taktu ruče
jde za ním zástup celičký.

Před jezdcem stane, salutuje
a v dutý zrak mu noře zor
vojensky číslo ohlašuje,
v němž vyrukoval jeho sbor.

Uznalý úsměv jezdci na to
se kol čelistí rozšíří:
„Můj nejvyšší dík, Bído, za to,
jsem spokojen, můj verbíři!

Nuž pochodem!“ A verbíř-Bída
hleď v pravo! komando hned dá,
a celý sbor teď nohy střídá
jak v lebku úhoz dopadá.

A jdou a v pravo hlavy točí
a v duté hledy jezdci zří
sta a sta mrtvých siných očí
a kráčí v taktu tří a tří.

Za jezdcem v levo verbíř stojí
a na svůj buben bubnuje
a hlásí, kdo v tom kterém roji
před Majestát teď vstupuje.

Ty z továren vzal, ty vzal z dílen,
ty z železnic, ze staveb ty,
a onen sbor tam, zvláště silen,
je z černých šachet vyňatý.

A těm tam, v stávce zastřeleným,
těm možno nechat, verbíř mní,
sled krve ňadrům rozhaleným
jak medailli pamětní.

Muž svadlý, žena beze síly
a žlutých dětí v sboru dost —
na skráních, rukách tmavé žíly
a jinak těla kůže, kost.

Tak sta a sta jdou beze jmena
a hlavou kývá Majestát
a verbířovi na ramena
svou rukou ráčí poklepat.

Již přešli . . . Jako dálné mraky
v obzoru tmavém klesli kdes,
a jezdec stopuje je zraky
neslyšně za nimi se nes.

Pak verbíř-Bída spokojeně
se rozhled kolem — a se dal
tam k továrnám, zkad přitlumeně
řad žlutých světel vyzíral . . .

VÁNOČNÍ MELODIE.

V Betlémě zrodil se na slámě
pán Ježíš z rodu ctného
a idylličtí pastýři
tam měli radost z něho.

Pak vyrost tak a všelijak
a bez professe, pasu
po krajích chodil sem a tam
a v očích plno jasu.

Miloval děti a chudáky
a horoucími slovy
do pustých duší zahřímal
a kázal zákon nový:

— na chudých že prý stojí svět,
jim po smrti nebe že patří,
že Excellenc-pán s žebrákem
jsou prý si vlastně jen bratří;

ba chuďasa, že jednou posadí
si pánbů podle sebe,
co velbloud prý projde jehlou spíš,
než takový rentier v nebe;

a v nebi, tam prý bude hoj!
vždy kamna zatopená,
havannah pravá, peněz dost
a vína nepokřtěná;

to nebe že cíl náš a dědictví,
svět že jsou vězení mříže — — —
Pak mocní světa tohoto
na dřevo vbili jej kříže.

A potom pán Ježíš z hrobu vstal
a v srdci lekci nesa,
té zemi tuze rád s bohem dal
a vstoupil na nebesa — — —

Ježíši pane, tvou památku
slavíme teď během roku,
ku tvému žití vzhlížíme
v každičkém tom svojím kroku.

Zrodíš se v Betlémě v prosinci
k radostem drobounkých dětí,
— neb idylly vymřely a pastýřů
už nikde neviděti —

pak tuze čerstva vyrosteš
a kážeš nám zákon svůj nový,
bychom se v trampotách těšili
alespoň pěknými slovy:

že si nás, chudáky, posadí
pánbů hned vedle sebe,
co slon projde uchem jehly spíš
než nějaká Excellenc v nebe;

a v nebi, tam že bude hoj!
vždy kamna zatopená,
věřitel žádný, cigar dost
a vína nepokřtěná;

tady že lump jen má blahobyt,
jen taškář že plné má spíže —
o Velkonocích pak páteři
na dřevo vbijí tě kříže.

Ty ale moudře vstaneš zas,
když zem v jarní zeleni plesá
nedbáš, že růže chce zrovna kvést,
a vstoupíš na nebesa.

A to je facit: Svět jde dál,
jak před tebou a za tvých časů;
zle bylo tenkrát a bude hůř,
zní skřehot prorockých hlasů.

Nebe nám bledne, víra je pryč —
hleď, líp by bylo snad přeci,
kdybys nám několik procent dal hned
místo těch posmrtných věcí!

Vždyť už jen tu a tam dětská směs
z těch Vánoc tvých těší se zticha,
a už jen páterům fialovým
rostou z těch sloves tvých břicha!

LEGENDA,

KTERÁ MOHLA BÝT NAPSÁNA TAKÉ PO MÉ SMRTI.

Umřel jsem. Že snaha po lepším
po smrti zbyla v mé lebi,
tož jsem lét aetherem studeným
vysoko, vysoko k nebi.

Zeď hrozná, železná dvířka v ní,
kolem se sta duší plazí,
své čisté svědomí chopil jsem
a dal tři na dvířka rázy.

Vykoukl Petr ven — znám ho, znám,
pleš, oči, vousy! — tak právě
před léty vypadal, když jsem ho měl
v biblické dějepravě.

— Papíry vaše! — řek úřadně.
Dal jsem mu nevolky volky
list křestní, snubní a úmrtní
s podpisy na všem a kolky.

Prozkoumal, dvířka otevřel
a skoro kaprálsky káže:
— V jedenáct hodin je velký soud,
čekat, až pro vás se vzkáže! —

Vešel jsem v čekárnu. Byla to
prostora holá a šerá,
řada tam čekavců seděla,
umrlých předvčírem, včera.

Mudrci, nešťastní na zemi,
že došli vědění hranic,
bručeli, že ve smrt doufali,
tu jsou a — nevědí pranic.

Občané byli tam rozšafní,
jimž moudrost kanula se rtů:
— Nevědět, vědět, hm, hloupá řeč,
to čekání zde má jít k čertu! —

Tak se tam mluvilo. V koutku pak
hlasitě klnula četa
doktorům, kteří jim pomohli
na tento z onoho světa.

Potom se ozvalo troubení
a bubnů nebeských bití,
křídlaté pachole přilétlo
a zvalo nás za sebou jíti.

Jdem po dvou. Jaké to divadlo,
tyhlety nebeské nivy!
Jak ten náš pozemský hříšný zrak
na všecko s údivem civí!

Jaké to stromy a květiny,
vzduch, barvy, čtvernožci, ptáci!
Jaké to vůně, a světlo jak
se v svěžích křovinách ztrácí!

Orkestry andělů sijí tu
lahodných tonů svých příval —
Kdyby tak člověk jen jistým byl,
že člověkem řádným kdys býval! . . .

Svaté a světice vidíme
v bělavých řízách kol chodit,
smekáme na pravo, na levo —
rozhodně nemůže škodit!

Křídlatec vede nás v nádhernou síň,
vázne a váhá dál noha:
v průčelí září tam ohromný trůn,
soudná to stolice boha!

Andělů, svatých tam nabito je,
člověk až dýchat se bojí,
a protože klenba je z rubínů,
v růžové barvě vše stojí.

Světec kýs dle řeči dělí nás,
— národe, přestaň už sténat,
tady je balsám tvým bolestem:
před český dali mě senát!

Pachole křídlaté vede mne
blíž trůnu k velkému stolu —
Pachole křídlaté, šálí mne zrak,
kdo že to sedí tam spolu?

To že zde jsou moji soudcové?
Dík ti, můj bože, a sláva!
Neruda hovoří se Žižkou,
Havlíčku Hus potakává.

Čelakovskému cos Chelčický
vykládá s úsměvem mírným,
a Prokop Holý dívá se v dál
pohledem tichým a smírným.

Vy drahé hlavy, jimž k ortelu
jsem stavěl se již v žití proudu,
vy světlé hvězdy mé, stavím se vám
ku poslednímu soudu!

Na pozdrav kývl mi Neruda . . .
Na levo staví se k stolu
advokát, který má vydobýt
mou duši diabolu.

Na stůl si nakladl brožury,
proskripce, námezdné spisy,
jež byly mi házeny na hlavu
a jež mne tak bavily kdysi . . .

Na pravo, nesa knížky mé,
stál bílý andělíček,
byl jeden úsměv, a modrý zrak
z hebounkých zářil mu líček.

Pak přišli svatí a světice,
kupili v sbory se, řady —
vida, ta pozemská zvědavost
je nesmrtelnou i tady!

Advokát ďáblův čte. Ticho je.
Brožury, námezdné spisy,
satiry, proskripce, úsudky,
sůl žití to z anno kdysi.

Čte a čte. Havlíček s Nerudou
začali šeptat si spolu,
a Čelakovský si bubnoval
na ploše soudního stolu.

Čte a čte. Chmuřil se mistr Jan,
Chelčický Holému kýval,
Žižka stah rety, stisk ruku v pěst,
a na mne se soucitně díval.

Čte a čte. Vstal náhle Neruda:
— Počkejte, křídlatý pane,
jak vidno, známý to případ je zas
z té vlasti milované.

Už můžem bezpečně, přátelé,
božímu Majestátu
rozsudek ku sankci předložit
a říci v referátu:

rozšlapal několik nafouklých nul,
potloukl pitomé mezky,
a nenáviděn měl z duše rád
ten bědný a bídný lid český.

A že tak někdy v té ráži své
vedl si až příliš čile —
ty to víš, Havlíčku, může se jít
k těm porážkám v říze snad bílé? —

Neruda vstal a mně ruku dal:
— buďte nám vítán tu hezky!
Moloděc, — vykládal okolo všem —
vy neznáte ty naše mezky! . . .

OBSAH

ORNAMENTY I

ORNAMENTY II

Str.

ORNAMENTY III

NOVINKY KRÁSNÉ LITERATURY, JEŽ VYDALO NAKLADATELSTVÍ F. ŠIMÁČKA V PRAZE,

Jeruzalémská ulice číslo 11.

EDUARD ALBERT

NA ZEMI A NA NEBI. Básně. (1900.)

1 K 60 h, váz. 2 K 60 h

JAKUB ARBES

SVATÝ XAVERIUS. Romanetto. S 8 illustracemi *Huga Böttingera*. Třetí vydání.

2 K, skv. váz. 4 K

LOUIS ARLETH

KNIHA OSAMĚLÉHO. 1 K 20 h

JIŘÍ BITTNER

JEVIŠTĚ A ZÁKULISÍ. Různé črty.

1 K 20 h, váz. 2 K 20 h

I. V. FRIČ

ODKAZ. Básně. S předmluvou Jaroslava Vrchlického. (S podobiznami z r. 1848 a 1864 a autografem.) S obálkovou kresbou *R. Wachsmanna*.

2 K 40 h, skv. váz. 4 K

KAREL HAVLÍČEK

BÁSNICKÉ SPISY. Spořádal a předmluvou opatřil *Ladislav Quis*. (S podobiznou a snímkem rukopisu.) 2 K 40 h, skv. váz. 4 K 20 h

FRANT. K HEJDA

KARIKATURY. Humoristické studie a kresby. S obálkovou kresbou *A. Scheinera*.

3 K 20 h, skv. váz. 5 K

FR. HERITES

NA NITI HUMORU. Črty a povídky. S obálkovou kresbou *Karla Štapfera*.

4 K 20 h, skv. váz 6 K

BOHDAN KAMINSKÝ

POVÍDKY VERŠEM. 1 K, skv. váz 1 K 80 h

ANT. KLÁŠTERSKÝ

SONETY TICHÉ POHODY. 1 K 20 h

LOUIS KŘIKAVA

PYRRHOVA VÍTĚZSTVÍ. Básně. 80 h

BOŽ. VIKOVÁ KUNĚTICKÁ

NEZNÁMÁ PEVNINA. Hra o 3 jednáních. (S 11 vyobrazeními z fotografií dle scén na Národním divadle.) 2 K 40 h, skv. váz. 3 K 60 h

SILHOUETTY MUŽŮ. Dohra. - Po všem.

2 K, skv. váz. 3 K 20 h

BOŽ. VIKOVÁ KUNĚTICKÁ

VZPOURA. Román. S obálkovou kresbou *Viktora Olívy.* 4 K, skv. váz. 5 K 20 h

KAREL LEGER

FANTASTICKÉ POVÍDKY. (Verše.) 1 K, skv. váz. 1 K 80 h

J. S. MACHAR

TRISTIUM VINDOBONA I.—XX. (1889-1892.) Druhé vydání. 1 K 20 h, skv. váz. 2 K 20 h

VÝLET NA KRYM. (1898—1899.) 1 K 40 h, skv. váz. 2 K 40 h

CONFITEOR . . . II. Druhé vydání Bez názvu. 1 K 60 h, skv. váz. 2 K 60 h

ZDE BY MĚLY KVÉST RŮŽE . . . Lyrická dramata. S obálkou dle návrhu *V. E. Šaffa.* Druhé vydání. 1 K 80 h, skv. váz. 2 K 80 h

ANT. NEČÁSEK

PESTŘÍ PTÁCI. Drobná prosa. 3 K, skv. váz. 4 K

GABRIELA PREISSOVÁ

JERLA. Povídka z Korutan. 1 K 40 h, skv. váz. 2 K 60 h

KAREL V. RAIS

PANIČKOU. Obraz z podhoří. S obálkovou kresbou *Mik. Alše.* 2 K 40 h, skv. váz. 3 K 40 h

ZA SVĚTEM. Dva obrazy z hor. S obálkovou kresbou *Mik. Alše.* Druhé vydání. 1 K 80 h, skv. váz. 2 K 80 h

FR. X. SVOBODA

K ŽATVĚ DOZRÁLO . . . Básně. 2 K, váz. 3 K

M. A. ŠIMÁČEK

SVĚTLA MINULOSTI. Román. S obálkovou kresbou *Artuše Scheinera.* Díl I. 3 K 60 h, díl II. 4 K 40 h

Z OPUŠTĚNÝCH MÍST. Cukrovarské obrázky. S obálkovou kresbou *Karla Šimůnka.* Druhé, rozmnožené vydání. 3 K, skv. váz. 4 K

JULIUS ZEYER

JAN MARIA PLOJHAR. Román ve dvou dílech. Vydání II. S obál. kresbou *Maxa Švabinského.* Díl I. 2 K 40 h, díl II. 2 K 60 h, skv. váz (v 1 svazku) 7 K

Na skladě ve všech knihkupectvích.

Tiskem České grafické společnosti »UNIE« v Praze.